

# เอกสารประกอบการเรียน

หน่วยที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

รายวิชา สังคมศึกษา ๓ ส ๒๒๑๐๓

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒



## ประวัติและความสำคัญ ของพระพุทธศาสนา



นายละเมียด คำรีน

ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูชำนาญการ

โรงเรียนตลิ่งชันวิทยาคม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ



# เอกสารประกอบการเรียน

หน่วยที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

รายวิชา สังคมศึกษา ๓ ส ๒๒๑๐๓

สาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒



## ประวัติและความสำคัญ

## ของพระพุทธศาสนา

นายละเมียด คำรินทร์

ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูชำนาญการ

โรงเรียนตลิ่งชันวิทยาคม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

# คำนำ

เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา สังคมศึกษา ๓ ส ๒๒๑๐๓ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ซึ่งอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เล่ม ๑ เรื่อง ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องราวของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชีย และพุทธประวัติ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีเอกสารประกอบการสอนที่รวบรวมเนื้อหาครบถ้วนตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ โดยเนื้อหาเป็นการเขียน ในลักษณะที่มีข้อมูลประกอบเชิงบรรยาย ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และใช้ประกอบการฝึกปฏิบัติ ซึ่งเนื้อหาบางส่วนเรียบเรียงจากประสบการณ์การทำงานของผู้เขียน รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าจากตำราวิชาการ

เอกสารประกอบบทเรียนเล่มนี้มีทั้งหมด ๗ หน่วย ซึ่งประกอบด้วย

- หน่วยการจัดการเรียนรู้ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา
- หน่วยการจัดการเรียนรู้ ๒ พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่าง และชาดก
- หน่วยการจัดการเรียนรู้ ๓ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- หน่วยการจัดการเรียนรู้ ๔ พระไตรปิฎกและพุทธศาสนสุภาษิต
- หน่วยการจัดการเรียนรู้ ๕ การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา
- หน่วยการจัดการเรียนรู้ ๖ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- หน่วยการจัดการเรียนรู้ ๗ สัมมนาพระพุทธศาสนากับวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนา

ผู้เขียนหวังว่าเอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และนักเรียน สำหรับใช้ เป็นคู่มือสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับรายวิชา สังคมศึกษา ๓ ส ๒๒๑๐๓ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม  
 สดุดีผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ เพื่อให้เอกสารประกอบการเรียนฉบับนี้เสร็จสิ้นด้วยดี

นายละเมียด คำริน

ผู้จัดทำ



# สารบัญ

หน้า

คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
สารบัญภาพ.....	ง
คำชี้แจงสำหรับนักเรียนในการใช้เอกสารประกอบการเรียน.....	๑
หน่วยที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา.....	๓
แบบทดสอบก่อนเรียน.....	๔
สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้.....	๓
ตอนที่ ๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือ พระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน.....	๕
แบบฝึกปฏิบัติที่ ๑ .....	๑๓
แบบฝึกปฏิบัติที่ ๒ .....	๒๓
ตอนที่ ๒ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศ เพื่อนบ้าน.....	๒๔
แบบฝึกปฏิบัติที่ ๓ .....	๓๓
ตอนที่ ๓ พุทธประวัติ.....	๓๔
แบบฝึกปฏิบัติที่ ๔ .....	๔๒
สรุปท้ายเรื่อง.....	๔๓
แบบทดสอบหลังเรียน.....	๔๔



## สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บรรณานุกรม.....	๔๖
ภาคผนวก.....	๔๗
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน.....	๔๘
เฉลยแบบฝึกปฏิบัติที่ ๑ .....	๔๙
เฉลยแบบฝึกปฏิบัติที่ ๒ .....	๕๐
เฉลยแบบฝึกปฏิบัติที่ ๓ .....	๕๑
เฉลยแบบฝึกปฏิบัติที่ ๔ .....	๕๒
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน.....	๕๓
กระดาษคำตอบ เล่ม ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา.....	๕๔
แบบสรุปผลการเรียน เล่ม ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา.....	๕๕





# สารบัญภาพ

## หน้า

ภาพที่ ๑ พระมหาเจดีย์ชเวดากอง.....	๑๑
ภาพที่ ๒ พระธาตุอินทร์แขวน.....	๑๑
ภาพที่ ๓ พระมหาชัยมฤนี.....	๑๒
ภาพที่ ๔ ทะเลเจดีย์เมืองพุกาม.....	๑๒
ภาพที่ ๕ พระธาตุเวียงจันทร์.....	๑๓
ภาพที่ ๖ วัดเชิงทอง หลวงพระบาง.....	๑๓
ภาพที่ ๗ ตักบาตรข้าวเหนียว หลวงพระบาง.....	๑๓
ภาพที่ ๘ ถ้ำดั่ง หลวงพระบาง.....	๑๔
ภาพที่ ๙ หอพระแก้ว เวียงจันทร์ ประเทศลาว.....	๑๔
ภาพที่ ๑๐ วัดเจดีย์มังกร ดาลัด.....	๑๕
ภาพที่ ๑๑ วัดดักกัม ดาลัด.....	๑๖
ภาพที่ ๑๒ นครวัด.....	๑๗
ภาพที่ ๑๓ ปราสาทบายน.....	๑๗
ภาพที่ ๑๔ วัดบนเขาพนมกุเลน.....	๑๘
ภาพที่ ๑๕ บาหลี – อินโดนีเซีย.....	๑๘
ภาพที่ ๑๖ โบโรพุทโธ.....	๒๐
ภาพที่ ๑๗ วัดพรมนันต์.....	๒๐
ภาพที่ ๑๘ พระบรมธาตุไชยา.....	๒๑



## สารบัญภาพ (ต่อ)

### หน้า

ภาพที่ ๑๙ พระพุทธศาสนาแบบมหายาน.....	๒๒
ภาพที่ ๒๐ การสงน้ำพระ.....	๒๓
ภาพที่ ๒๑ ประเพณีสงกรานต์.....	๒๔
ภาพที่ ๒๒ ขบวนแห่กฐิน.....	๒๔
ภาพที่ ๒๓ วันมาฆบูชา.....	๒๕
ภาพที่ ๒๔ พระแก้วมรกต .....	๓๑
ภาพที่ ๒๕ รัชกาลที่ ๙ ทรงออกผนวช .....	๓๑
ภาพที่ ๒๖ วัดในประเทศไทย.....	๓๒
ภาพที่ ๒๗ ปุชนิยสถาน .....	๓๒
ภาพที่ ๒๘ พญาวัสสวดีมารจีช้างคีรีเมขลำน่าเหล่าเสนามารจำนวนมากแสดงอิทธิฤทธิ์ ต่างๆ.....	๓๕
ภาพที่ ๒๙ แม่พระธรณีบิดพระเศียร เกิดเป็นสมุทรราร.....	๓๖
ภาพที่ ๓๐ ลูกสาวพญามาร เข้ามาหลอกล่อขัดขวางการตรัสรู้.....	๓๖
ภาพที่ ๓๑ ทรงรับข้าวมธุปายาสจาก นางสุชาดา.....	๓๘
ภาพที่ ๓๒ พระองค์ได้ทรงลอยถาดในแม่น้ำ เนรัญชรา.....	๓๘
ภาพที่ ๓๓ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ค้นพบพระศรีมหาโพธิ์.....	๓๙
ภาพที่ ๓๔ แสดงธรรมแก่ชาวโลกด้วยดอกบัว ๔ เหล่า.....	๔๐



## คำชี้แจงสำหรับนักเรียนในการใช้ เอกสารประกอบการเรียน

เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา สังคมศึกษา ๓ ส ๒๒๑๐๓ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้ สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง โดยนักเรียนจะได้ประโยชน์จากเอกสารประกอบการเรียนอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ด้วยการปฏิบัติตามคำแนะนำต่อไปนี้อย่างเคร่งครัด

๑. เอกสารประกอบการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ๓ ส ๒๒๑๐๓ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ได้จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๗ หน่วย จำนวน ๗ เล่ม ดังนี้

เล่มที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

เล่มที่ ๒ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เล่มที่ ๓ ประวัติพุทธสาวก สาวิกา และชาดก

เล่มที่ ๔ หน้าทีชาวพุทธ

เล่มที่ ๕ การบริหารจัดการและเจริญปัญญา

เล่มที่ ๖ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

เล่มที่ ๗ สัมมนาพระพุทธศาสนากับวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนา

๒. นักเรียนอ่านรายละเอียดก่อนลงมือศึกษาเอกสารประกอบการเรียน เล่มที่ ๑ เรื่อง ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

๓. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนการศึกษาบทเรียน แล้วตรวจคำตอบจากเฉลย จากนั้นจึงศึกษาบทเรียนต่อไปจนจบ

๔. นักเรียนจะต้องอ่านเนื้อเรื่องไปตามลำดับโดยไม่เว้นหน้า ห้ามเปิดข้าม เพราะจะทำให้การเรียนในบทเรียนไม่ต่อเนื่องกัน

๕. การทำแบบทดสอบก่อนและหลังการศึกษาบทเรียน หรือตอบคำถามในหน่วยการเรียนรู้ ให้ใช้กระดาษคำตอบที่จัดเตรียมไว้ให้ และอย่าขีดเขียนสิ่งต่างๆ ลงในเอกสารประกอบการเรียน

๖. บทเรียนนี้จะเสนอเนื้อหาเป็นหน่วยการเรียนรู้ และลำดับเนื้อหาเป็นตอน แต่ละตอนจะมีคำถามให้นักเรียนตอบ เมื่อตอบแล้วจึงตรวจคำตอบจากเฉลยท้ายเล่ม





๙. อย่าเปิดเฉลยก่อนที่จะใช้ความสามารถตอบคำถามด้วยตนเอง เพราะถ้าทำเช่นนั้นจะไม่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ขึ้นมาได้เลย

๑๐. เมื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจนครบทุกเรื่องการเรียนรู้แล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังการศึกษาค้นคว้าแล้ว จึงตรวจคำตอบจากเฉลยท้ายเล่ม

๑๑. ถ้านักเรียน สงสัยหรือไม่เข้าใจในเนื้อหาให้ทบทวนใหม่ ถ้ายังไม่เข้าใจให้สอบถามจากผู้อื่น และสามารถนำเอกสารประกอบการเรียนไปศึกษาเองได้ที่บ้าน

๑๒. ส่งคืนเอกสารประกอบการเรียนการสอนนี้ตามกำหนดเวลา และต้องรักษาให้อยู่ในสภาพดีและไม่สูญหาย



หน่วยที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา  
เล่มที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ตอนที่

เวลา ๓ ชั่วโมง

- ๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนา ของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
- ๒ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
- ๓ พุทธประวัติ





- คำชี้แจง** ๑. แบบทดสอบฉบับนี้มี ๑๐ ข้อ คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน ใช้เวลา ๑๐ นาที  
 ๒. ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ลงในช่อง ก, ข, ค, หรือ ง. ในข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. หลักฐานในข้อใดที่แสดงว่า พระพุทธศาสนานิกายมหายานเคยเป็นที่นับถือกันอย่างแพร่หลายในประเทศอินโดนีเซีย
  - ก. กษัตริย์ราชวงศ์ไศเลนทร์ปกครองอาณาจักรศรีวิชัย
  - ข. พระโสมเถระมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา
  - ค. พระพิมพ์ดินดิบและรูปพระโพธิสัตว์
  - ง. การสร้างพระพุทธรูปศิลปะปาละ
๒. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสิงคโปร์มีหลากหลายวิธีการ ยกเว้นข้อใด
  - ก. การแปลตำราและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาต่างๆ
  - ข. จัดตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนา และโรงเรียนอบรมศาสนจารย์
  - ค. องค์กรยูวพุทธมีการอบรมและบรรยายเป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีนกลาง
  - ง. ผลิตพระพิมพ์ดินดิบ และเครื่องรางของขลัง และพระพุทธรูปพระโพธิสัตว์
๓. สาเหตุสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชาเสื่อมลง คืออะไร
  - ก. พระมหากษัตริย์ไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา
  - ข. ประชาชนขาดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา
  - ค. ลัทธิคอมมิวนิสต์ และนโยบายของเฮงสัมริน
  - ง. การเปลี่ยนแปลงการปกครองของกัมพูชา





๔. ปัจจุบันประเทศเพื่อนบ้านของไทยในข้อใดยังนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติทุกประเทศ
- พม่า ลาว มาเลเซีย
  - มาเลเซีย พม่า สิงคโปร์
  - อินโดนีเซีย ลาว พม่า
  - พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม สิงคโปร์
๕. ข้อใดแสดงถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ส่งผลในด้านศิลปะ
- พิธีลอยกระทง
  - ประเพณีสงกรานต์
  - สวดมนต์เป็นภาษาบาลี
  - จิตรกรรมฝาผนังในวัดโพธิ์
๖. การที่ชาวไทยมีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ในเรื่องการบวช แต่งงาน ทำบุญอายุ พิธีศพ แสดงถึงพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อเรื่องใด
- ความเป็นสิริมงคล
  - วงจรชีวิตของบุคคล
  - ความเชื่อของชาวพุทธ
  - การพัฒนาทางวัตถุกับจิตใจ
๗. หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในข้อใด ที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ
- เมตตาโมกขกรรม
  - สาราณียธรรม
  - สังคหวัตถุ ๔
  - อธิปไตย ๓
๘. เพราะเหตุใด พระพุทธเจ้าทรงตั้งพระทัยมั่นที่จะต้องสอนปัญจวัคคีย์ หลังจากตรัสรู้แล้ว
- ปัญจวัคคีย์สามารถบรรลุพระอรหันต์ได้เร็ว
  - ช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่างๆ
  - ปัญจวัคคีย์เคยรับใช้เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียร
  - ต้องการให้ปัญจวัคคีย์เป็นสักขีพยานแห่งการตรัสรู้ของพระองค์



๕. เหตุการณ์ก่อนพระพุทธเจ้าตรัสรู้ ข้อใดถูกต้อง

- ก. ทรงรับหญ้าकुสะจากนางสุชาดา
- ข. ทรงรับข้าวมธุปายาสจากนายโศตถิยะ
- ค. พระองค์เสด็จข้ามแม่น้ำเนรัญชราไปทางฝั่งตะวันออก
- ง. ประทับนั่งขัดสมาธิ ณ โคนต้นโพธิ์ ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก

๑๐. เหตุการณ์ในพุทธประวัติตอนผจญมารนั้น ภาษามคธว่า “มาร” หมายถึงอะไร

- ก. ศัตรู ข. กิเลส
- ค. ตัณหา ง. ความเชื่อ



## หน่วยที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

### เล่มที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

#### ตอนที่

- ๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
- ๒ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
- ๓ พุทธประวัติ

#### สาระสำคัญ

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้านและยังเป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติ และมรดกของชาติไทย มีส่วนในการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม

พระพุทธเจ้า เป็นบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยความดีงามหลายประการ พระองค์ทรงบำเพ็ญพุทธจริยาตลอดจนพระชนม์ชีพของพระองค์ ทั้งนี้มิใช่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่เหล่าพระประยูรญาติและบ้านเมืองของพระองค์เท่านั้น หากทรงบำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลแก่ชาวโลก และเพื่อความสุขแก่สรรพสัตว์ทั้งหลายอย่างแท้จริง

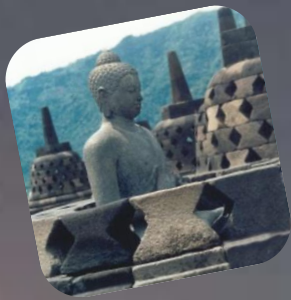




### จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกประวัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศพม่า อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ลาว กัมพูชา และเวียดนามได้
๒. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้
๓. วิเคราะห์ความสำคัญพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์และเป็นมรดกของชาติได้
๔. วิเคราะห์พุทธประวัติได้ถูกต้องตามเรื่องราวที่ปรากฏ
๕. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธเจ้าในฐานะที่เป็นองค์ศาสดาในพระพุทธศาสนา





# ตอนที่ ๑

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนา  
ของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

เรื่องที่ ๑.๑ พระพุทธศาสนาในประเทศสหภาพพม่า หรือเมียนมาร์(MYANMAR)

เรื่องที่ ๑.๒ พระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เรื่องที่ ๑.๓ พระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เรื่องที่ ๑.๔ พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา

เรื่องที่ ๑.๕ พระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

เรื่องที่ ๑.๖ พระพุทธศาสนาในประเทศมาเลเซีย

เรื่องที่ ๑.๗ พระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์

## การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือ พระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน ในปัจจุบัน

หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จ  
ดับขันธปรินิพพานที่เมืองกุสินาราแล้ว  
ได้มีการทำสังคายนาพระธรรมวินัย  
จัดไว้เป็นหมวดหมู่จนกระทั่งสมัยของ  
พระเจ้าอโศกมหาราชพระพุทธศาสนา  
มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่งและได้มีการ  
ทำสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นครั้งที่  
๓ ในสมัยของพระองค์หลังจากทำสังคายนาแล้ว พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงจัดส่งสมณทูต จำนวน  
๘ สาย เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังประเทศต่างๆทำให้พระพุทธศาสนาขยายไปทั่วและ  
เจริญรุ่งเรืองตราบทั่วทุกวันนี้สำหรับดินแดนสุวรรณภูมิ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) คณะสมณทูตที่  
เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้แก่ พระโสณเถระและพระอุตตรเถระ ซึ่งสันนิษฐานว่าคงจะ  
เผยแผ่เข้ามาตั้งแต่ก่อน พ.ศ. ๕๐๐ เพราะปรากฏหลักฐานอยู่ในดินแดนแถบนี้ ได้แก่ เจดีย์ สลูป  
พระพุทธรูป ธรรมจักร ศิลา เป็นต้น

### สาระสำคัญ

ดินแดนที่ได้รับพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นศาสนา  
สำคัญของชาติ คือ ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน  
การศึกษาประวัติ และความสำคัญของพระพุทธศาสนาใน  
ประเทศเพื่อนบ้าน ย่อมทำให้พุทธศาสนิกชนได้มีความ  
ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของพระพุทธศาสนา  
มากขึ้น





### เรื่องที่ ๑.๑ พระพุทธศาสนาในประเทศสหภาพพม่า หรือ เมียนมาร์ (MYANMAR)



ภาพที่ ๑ พระมหาเจดีย์ชเวดากอง

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>

(พ.ศ. ๑๕๘๓) พระองค์เป็นกษัตริย์ที่ทรงปรีชาสามารถมากทรงรวบรวมดินแดนของพม่าให้เป็นแผ่นดินเดียวกัน ได้สำเร็จและเมื่อพระองค์ทรงตีเมืองสะเทินได้จึงทรงโปรดให้อาราธนาพระภิกษุสงฆ์และไตรปิฎกจากเมืองสะเทินไว้ที่เมืองพุกาม พร้อมกันนี้ประชาชนส่วนใหญ่ได้นับถือพระพุทธศาสนาในลัทธิหินยานและพระองค์ทรงเลื่อมใสศรัทธาในลัทธิหินยานด้วย ทำให้พระพุทธศาสนาในพม่าตอนใต้เลื่อมลง นอกจากนี้พระเจ้าอโนรธามังช่อยังได้ทรงส่งสมณทูตไปติดต่อกับลังกาและไตรปิฎกฉบับสมบูรณ์มาจากลังกาด้วยในรัชสมัยของพระเจ้าธรรมเจดีย์ กษัตริย์มอญขึ้นครองราชย์พระองค์ได้ทรงมีพระราชดำริว่าพระพุทธศาสนาในเมืองมอญในขณะนั้นเลื่อมลงมากจึงโปรดให้มีการชำระพระพุทธศาสนาในบริสุทธิ์โดยทรงให้พระภิกษุทุกรูป

พระพุทธศาสนาที่เผยแพร่เข้าสู่ประเทศสหภาพพม่าในระยะแรกคือพระพุทธศาสนาเถรวาทหรือนิกายหินยานได้เข้าไปประดิษฐานที่เมืองสุธรรมบุรีหรือเมืองสะเทินซึ่งเป็นเมืองหลวงของมอญซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศส่วนพม่าตอนเหนือมีเมืองพุกามเป็นเมืองหลวงพระพุทธศาสนาเถรวาทหรือลัทธิหินยานได้เผยแผ่มาจากแคว้นเบงกอลและโอริสาของอินเดียในสมัยของพระเจ้าอโนรุธมหาราช (พระเจ้าอโนรธามังช่อ) ทรงครองราชย์ที่เมืองพุกาม



ภาพที่ ๒ พระธาตุนิรุตตเวท

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>



## ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา



ภาพที่ ๓ พระมหามัณเฑียร

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>

เจริญรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งหนึ่งในสมัยพระเจ้ามณฑล ( พ.ศ. ๒๓๕๕ – ๒๔๒๐) พระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์การทำสังคายนาพระไตรปิฎกที่พม่าระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๑ – ๒๔๑๔ ณ เมืองมันทลีย์และโปรดเกล้าฯ ให้จารึกพระไตรปิฎกลงบนแผ่นหินอ่อนแล้วทำสถูปครอบไว้ ซึ่งยังปรากฏอยู่ที่เชิงเขาเมืองมันทลีย์จนถึงทุกวันนี้

ปี พ.ศ. ๒๔๒๕ พม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกล้มลง จึงส่งผลให้พระพุทธศาสนาได้รับความกระทบกระเทือนตามไปด้วยแต่ถึงกระนั้น ประชาชนชาวพม่าก็ยังคงเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นตลอดมา จนเมื่อพม่าได้รับเอกราชเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ ๗ พญา อุนุ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการทำสังคายนาพระไตรปิฎกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ และต่อมารัฐบาลได้ออกกฎหมายรับรองให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔

ในเมืองมอญลาสิกขาและเข้ารับการอุปสมบทใหม่จากพระอุปัชฌาย์และพระอันดับที่ล้วนได้รับอุปสมบทจากลังกาเป็นผู้ให้อุปสมบทแต่หลังจากนั้นพระพุทธศาสนาก็เสื่อมลงอีก สาเหตุเนื่องมาจากพม่ากับมอญทำสงครามแย่งชิงความเป็นใหญ่กันอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งถึงประมาณ พ.ศ. ๒๓๐๐ เมื่อ พระเจ้าอลองพญา กษัตริย์พม่าได้ยกทัพไปทำลายกรุงหงสาวดีอย่างราบคาบ ชนชาติมอญก็สูญสิ้นอำนาจลงอย่างเด็ดขาดพระพุทธศาสนาในประเทศพม่าได้รับการทำนุบำรุงจน



ภาพที่ ๔ ทะเลเจดีย์เมืองพุกาม

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>



## เรื่องที่ ๑.๒ พระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

พระพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้าสู่ประเทศลาวสมัยอาณาจักรหนองแส ราวๆ พุทธศตวรรษที่ ๗ ในรัชสมัยของเจ้าฟ้าจ๋ม (ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๐) ซึ่งเป็นราชโอรสของเจ้าผิฟ้า เจ้าฟ้าจ๋มได้อภิเษกสมรสกับพระนางแก้วยอดฟ้า ผู้เป็นพระราชธิดาของพระเจ้าศรีจุลราช กรุงอินปัตต์ในราชอาณาจักรกัมพูชา เมื่อเจ้าฟ้าจ๋มได้ตีเมืองหลวงพระบางและเสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๑๘๕๖ พระองค์ได้ทรงรวบรวมหัวเมืองต่างๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน



ภาพที่ ๖ วัดเชียงทอง หลวงพระบาง

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>

พระเจ้าศรีจุลราชและพระเจ้าศรีจุลราชก็ได้ทรงให้ความร่วมมือโดยส่งพระมหาปาสมัตเถระและพระมหาเทพลังกา พร้อมพระสงฆ์อีก ๒๐ รูป เดินทางนำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ยังดินแดนประเทศลาว พร้อมกับได้พระราชทานพระพุทธรูป ปิณฑโลหองค์หนึ่ง พระนามว่า “พระบาง” พร้อมด้วยพระไตรปิฎก และหน่อพระศรีมหาโพธิ์มาถวายแก่



ภาพที่ ๕ พระธาตุเวียงจันทร์

ที่มา: <http://www.skyscanner.co.th>

กล่าวสำหรับพระนางแก้วยอดฟ้าพระนางเองทรงเลื่อมใสและเคารพนับถือพระพุทธศานานิกายเถรวาท เมื่อพระนางเสด็จมาประทับ ณ อาณาจักรล้านช้าง ซึ่งขณะนั้นชาวอาณาจักรล้านช้างยังนับถือลัทธิผีสางเทวดาอยู่พระนางจึงกราบทูลให้เจ้าฟ้าจ๋มแต่งคณะทูตไปทูลของพระสงฆ์จาก



ภาพที่ ๗ ตักบาตรข้าวเหนียว หลวงพระบาง

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>





เจ้าฟ้าจัมด้วยนับแต่นั้นมาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทก็ได้ประดิษฐานในประเทศลาวและได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติในที่สุดพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองสืบมา จนถึงรัชสมัยพระเจ้า



ภาพที่ ๘ ถ้ำดิ่ง หลวงพระบาง

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>

ไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. ๒๐๕๑ – ๒๑๑๔) พระองค์ได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างดียิ่ง ได้ทรงนำพระแก้วมรกตจากเมืองเชียงใหม่มาวังที่เมืองหลวงพระบาง เมื่อย้ายเมืองหลวงจากหลวงพระบางไปเมืองเวียงจันทน์ ก็ทรงนำพระแก้วมรกตไปไว้ที่เมืองเวียงจันทน์ด้วย และได้ทรงโปรดฯ ให้สร้างพระธาตุหลวงไว้ที่นี่ด้วย เมื่อสิ้นสุทธรัชกาลของพระเจ้า

ไชยเชษฐาธิราชพระพุทธศาสนาในประเทศลาวไม่ค่อยเจริญรุ่งเรืองนักแต่ด้วยเหตุที่ประเทศลาวกับประเทศไทยมีอาณาเขต

ติดต่อกัน ทำให้ประเทศทั้ง ๒ มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นต่อกัน ไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางศาสนา โดยตลอดและเมื่อลาวตกเป็นอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส ใน พ.ศ. ๒๔๓๖ พระพุทธศาสนาก็เสื่อมโทรมลงเพราะขาดการทำนุบำรุงและเมื่อลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสแล้ว คณะสงฆ์ไทยก็มีส่วนช่วยปรับปรุงการศึกษาด้านศาสนาในลาว แต่เมื่อลาวตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลคอมมิวนิสต์แล้ว การติดต่อให้ความช่วยเหลือทางศาสนา ระหว่างประเทศก็หยุดชะงักลง แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ชาวลาวส่วนใหญ่ก็ยังมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นและพยายามประคับประคองพระพุทธศาสนาให้ตั้งมั่นอยู่ในจนถึงปัจจุบัน



ภาพที่ ๙ หอพระแก้ว เวียงจันทน์ ประเทศลาว

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>



### เรื่องที่ ๑.๓ พระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเวียดนามตั้งแต่สมัยใด ยังไม่ชัดเจนนักแต่จากหลักฐานจดหมายเหตุของจีนที่ปรากฏอยู่สรุปได้ว่า เวียดนามทางตอนใต้เป็นที่ตั้งของอาณาจักรจัมปา แต่เดิมนั้นประชาชนในดินแดนนี้นับถือศาสนาพราหมณ์ฮินดูและมีการนับถือพระพุทธศาสนาประมาณกว่า พ.ศ. ๕๕๐

ต่อมาในรัชสมัยของพระเจ้าอินทรวรมันที่ ๒ (พ.ศ. ๑๔๐๓ – ๑๔๓๓) พระองค์ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากทรงโปรดฯ ให้สร้างวัดทางพระพุทธศาสนาแห่งหนึ่งที่ดงเคื่อง ชื่อวัดมีโชน ในพระพุทธศตวรรษที่ ๘ พระภิกษุ

ชาวอินเดียชื่อมหาชีวกะได้นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่ยังเวียดนามและหลังจากนั้นก็ให้มีพระภิกษุหลายรูปได้เข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างหลากหลาย เช่นการแปลคัมภีร์ประกาศคำสอน เป็นต้น แต่เรื่องราวศาสนาก็หยุดชะงักลง แต่คราวใดบ้านเมืองสงบสุขพระพุทธศาสนาก็กลับมาเจริญรุ่งเรืองขึ้นอีก จนถึงรัชสมัยของพระเจ้าดินห์โมดิन्ह



ภาพที่ ๑๐ วัดเจดีย์มังกร ดาลัด

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>

พระองค์ได้ทรงรวบรวมประเทศชาติ

ให้เป็นปึกแผ่นเดียวกันได้สำเร็จและพ้นจากอำนาจของจีนและพระองค์ได้เอาใจใส่ฟื้นฟู

พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นที่นับถือกันอย่าง

แพร่หลายมากขึ้น ส่วนในสมัยราชวงศ์เล และราชวงศ์ลี พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก

เพราะพระมหากษัตริย์ทรงเอาพระทัยใส่ทำนุบำรุงมาโดยตลอดเมื่อเวียดนามตกเป็นอาณานิคมของ

ฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๔๒๖ พระพุทธศาสนาเริ่มเสื่อมและไม่ได้รับการทำนุบำรุงเท่าที่ควรพุทธศาสนิกชน

ถูกกีดกันในการประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาชาวพุทธจึงเริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อฟื้นฟู





พระพุทธศาสนาขึ้นแต่ก็ได้รับการต่อต้านจากฝรั่งเศสที่เข้ามาครอบครองเวียดนาม ทั้งการยึดคัมภีร์และหนังสือทางพระพุทธศาสนาเอาไปเผาทำลายเสียเห็นจำนวนมากและเมื่อเวียดนามได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสแล้วก็ยังมีเหตุการณ์ทางการเมืองที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับศาสนา จนถึงกับมีการเดินขบวนประท้วงและเผาตัวเองของพระภิกษุ สามเณร และแม่ชี และเมื่อเวียดนามถูกรัฐบาลคอมมิวนิสต์เข้ามาปกครองพระพุทธศาสนาก็กลับเสื่อมโทรมลงอีกนับจากพุทธศตวรรษที่ ๒๕ เป็นต้นมา

พระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามทั้งนิกายมหายานและนิกายเถรวาทไม่ค่อยเจริญรุ่งเรืองมากนัก ตรงกันข้ามกลับเสื่อมโทรมลงตามลำดับมากทั้งนี้เป็นเพราะสภาพความวุ่นวายภายในประเทศทั้งการเมืองและภาวะสงครามที่มีขึ้นอยู่ตลอดเวลา



ภาพที่ ๑๑ วัดต๋กัลัม ดาลัด

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>





## แบบฝึกหัดที่ ๑

เรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและ  
การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

**คำชี้แจง** ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้องและทำเครื่องหมาย ✕ หน้าข้อความที่ผิด  
(ข้อละ ๑ คะแนน)

- .....๑. พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงจัดส่งสมณทูต จำนวน ๑๐ สาย เดินทาง  
ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังประเทศต่างๆ
- .....๒. พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศลาวสมัยอาณาจักรหนองแส ราวๆ  
พุทธศตวรรษที่ ๗
- .....๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเวียดนามตั้งแต่สมัยใด  
ยังไม่ชัดเจนนัก
- .....๔. เจ้าฟ้าจ๋ม ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากทรงโปรดฯให้สร้างวัด  
ชื่อวัดมิโซน
- .....๕. พระเจ้ามินดง พระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์การทำสังคายนาพระไตรปิฎกที่พม่า  
ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๑ – ๒๔๑๔ ณ เมืองมัณฑเลย์
- .....๖. รัฐบาลได้ออกกฎหมายรับรองให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ  
ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔
- .....๗. ชาวอาณาจักรล้านช้างยังนับถือลัทธิผีสงเทวดาอยู่พระนางจิงกราบทูล  
ให้เจ้าฟ้าจ๋มแต่งคณะทูตไปทูลขอพระสงฆ์จากพระเจ้าศรีจุลราช
- .....๘. พระธาตุอินทร์แขวน ประดิษฐานในประเทศเวียดนาม
- .....๙. มหาเจดีย์ชเวดากอง ประดิษฐานในประเทศสหภาพพม่า
- .....๑๐. พระธาตุเวียงจันทน์ ประดิษฐานในประเทศลาว



## เรื่องที่ ๑.๔ พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา

แรกเดิมชาวกัมพูชานับถือศาสนา  
พราหมณ์และฮินดู และมานับถือ  
พระพุทธศาสนาทีหลัง พระพุทธศาสนาได้  
เผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศกัมพูชา ราว  
พุทธศตวรรษที่ ๘ ในช่วงอาณาจักรฟูนันกำลัง  
รุ่งเรือง โดยได้รับเอานิกายมหายานมานับถือ  
เพราะในสมัยนั้นได้มีการติดต่อค้าขายกับ  
ประเทศจีนและอินเดีย จึงได้รับอิทธิพลศาสนา  
มหายานมาด้วย หลังจากอาณาจักรฟูนันสิ้นอำนาจ  
ลง **อาณาจักรเจนละ** ได้เข้ามามีอำนาจและรุ่งเรือง  
แต่เวลายังนับถือศาสนาฮินดูอยู่



ภาพที่ ๑๒ นครวัด

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>

พระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่อาณาจักรกัมพูชาในสมัยพระเจ้าชัยวรมัน (พ.ศ. ๑๐๒๑ – ๑๐๕๙) เป็นครั้งแรก แต่ยังไม่ได้รับการนับถือเต็มที่ เพราะยังมีการนับถือศาสนาพราหมณ์อยู่



ภาพที่ ๑๓ ปราสาทบายน

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>

พระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ได้รับ

การนับถือคู่กันมีความเจริญและความเสื่อม  
ไม่คงที่ อยู่ที่กษัตริย์ในสมัยนั้นจะทรง

นับถือศาสนาใด พระพุทธศาสนา  
ได้เจริญรุ่งเรืองอีกครั้งหนึ่งในสมัยพระเจ้า  
ชัยวรมันที่ ๕ (พ.ศ. ๑๕๑๑ – ๑๕๔๔) โดย

มีการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมทาง

พระพุทธศาสนาและได้นำคัมภีร์จาก

ต่างประเทศมาสู่อาณาจักรเป็นจำนวนมาก

ในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑

(พ.ศ. ๑๕๔๕ – ๑๕๕๓) ทรงนับถือ

พระพุทธศาสนาแบบมหายานที่ได้รับอิทธิพลจาก

นครศรีธรรมราชอย่างเคร่งครัดจนถึงในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๔ – ๑๗๖๑)





ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๘ พระพุทธศาสนาแบบมหายานได้เจริญรุ่งเรืองเต็มที่ ให้สร้างวัดมหายาน ทรงตั้งลัทธิพุทธราชแทนลัทธิเทวราช ให้สร้างนครธรรม เป็นราชธานี ให้สร้างวิหาร “ปราสาทมหายาน” ให้สร้างพระพุทธรูปชื่อว่า “พระชัยพุทธมหานาค” ประดิษฐานไว้ตามเมืองต่าง ๆ ท้าวราชอาณาจักร ทรงนิมนต์พระสงฆ์เข้าไปบิณฑบาตในพระราชวังทุกวัน วันละ ๔๐๐ รูป

เมื่อสิ้นยุคยุคพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ แล้ว พระพุทธศาสนาแบบมหายานได้เสื่อมลง และพระพุทธศาสนาหินยาน ได้เจริญเข้ามาแทนที่

พ.ศ. ๒๓๘๔ ในสมัยพระเจ้าหริรักษ์รามธิบดี ได้นำนิกายธรรมยุติกจากเมืองไทยไปประดิษฐานได้จัดตั้งโรงเรียนสอน

พระปริยัติธรรมชั้นสูงในกรุงเทพมหานคร ที่ชื่อว่า “ศาลาบาลีชั้นสูง” พ.ศ. ๒๔๑๐ กัมพูชาตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส พระพุทธศาสนาได้เสื่อมลง พ.ศ. ๒๔๕๗ กัมพูชาได้รับเอกราชในสมัยพระเจ้านโรดมสีหนุ พระพุทธศาสนาได้เริ่มต้นขึ้นอีก และได้ประกาศเป็นศาสนาประจำชาติ

หลังจากนั้นกัมพูชาได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองกองทัพคอมมิวนิสต์ พระพุทธศาสนาจึงได้ถึงภาวะวิกฤตอีก ด้วยเหตุการณ์บ้านเมืองไม่มีความสุข พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา จึงไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างเต็มที่

(ที่มา [http://www.thaidhammajak.com/webboard/detail.php?question\\_id=12323](http://www.thaidhammajak.com/webboard/detail.php?question_id=12323))

### เรื่องที่ ๑.๕ พระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันประเทศอินโดนีเซียจะเป็นประเทศนับถือศาสนาอิสลาม แต่อดีตเคยมีพระพุทธศาสนาแบบมหายานเข้ามาประดิษฐานอยู่ พระพุทธศาสนาได้รุ่งเรืองมาก ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ มีโบราณสถานที่สำคัญ ๒ แห่งอยู่ในอินโดนีเซียคือ โบโรบูดูร์ หรือ โบโรพุทโธ ตั้งอยู่ที่ราบเกตุ (kedu) ในภาคกลางของชวา ห่างจากเมืองชอกยาการ์ตา (Jogjakarta)



ภาพที่ ๑๔ วัดบนเขาพนมกุเลน

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>



ภาพที่ ๑๕ บาหลี – อินโดนีเซีย

ที่มา: <http://www.dhammathai.org/>

[thailand/missionary/indonesia.php](http://thailand/missionary/indonesia.php)





ในปัจจุบันทางเหนือประมาณ ๔๐ กิโลเมตร  
และพระวิหารเมนดุต (Mendut) ซึ่งอยู่ห่างจาก  
โบโรพุทโธ ไปทางทิศตะวันออก ๓ กิโลเมตร

ต่อมาเมื่ออิสลามได้ขยายอำนาจ  
ครอบงำอินโดนีเซียในปีพุทธศักราช ๒๐๑๒  
ชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่จึงเปลี่ยนมานับถือ  
ศาสนาอิสลามนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ขณะที่พระพุทธศาสนาดกอยู่ในภาวะ  
เสื่อมโทรมตลอดระยะเวลาอันยาวนาน  
พุทธศาสนิกชนชาวอินโดนีเซียได้ใช้ความ

เสียสละอย่างสูงพิทักษ์รักษาพระพุทธศาสนาไว้มิให้สูญสิ้นไป โดยปราศจากการสนับสนุน  
จากภายนอกเท่าที่ควร ประเทศอินโดนีเซียปัจจุบันมีวัดพระพุทธศาสนาอยู่ประมาณ ๑๕๐ วัด  
ในจำนวนนี้ ๑๐๐ วัด เป็นวัดฝ่ายมหายาน อีก ๕๐ วัดเป็นวัดฝ่ายหินยาน (เถรวาท) วัดเหล่านี้ส่วนใหญ่  
อยู่ในความดูแลของฝ่ายฆราวาส เพราะพระภิกษุมีจำนวนน้อย การปกครองดูแลพุทธศาสนิกชนขึ้นอยู่กับ



ภาพที่ ๑๖ โบโรพุทโธ

ที่มา: <http://www.amber.co.th>



ภาพที่ ๑๗ วัดพราหมันนัต

ที่มา: <http://www.oceansmile.com>

พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียทั้งชาวภาคกลาง ภาคตะวันออก และตะวันตก ขณะนี้ยังมีได้  
สร้างวัดไทยขึ้นแต่ก็ได้เตรียมการที่จะสร้างวัดไทยขึ้นในสถานที่ไม่ห่างไกลจาก มหาสอุป โบโรพุทโธ  
ไว้แล้ว ปัจจุบันพระธรรมทูตจากประเทศไทยมีสำนักงานเผยแผ่เป็นศูนย์กลางอยู่ที่สำนักงาน  
พุทธเมตตา ตั้งอยู่เลขที่ ๕๕ ถนนเตอรูซานเลมบังดี กรุงจาการ์ตา

(ที่มา <http://www.dhammadharmat.org/thailand/missionary/indonesia.php>)



## เรื่องที่ ๑.๖ พระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ดินแดนที่เรียกว่าประเทศไทยในปัจจุบันนี้ เดิมทีแยกออกเป็น ๒ ส่วน คือส่วนที่อยู่บนแหลมมลายู และอีกส่วนหนึ่งอยู่บนเกาะบอร์เนียว จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เชื่อกันว่าพระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายเข้าสู่ดินแดนที่เรียกว่าประเทศไทยในปัจจุบันตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๓ โดยนิกายเถรวาทซึ่งยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรศรีวิชัยพระพุทธศาสนานิกายมหายานจึงได้แผ่ขยายเข้ามาสู่อาณาจักรเวทนาม

ใน พ.ศ. ๑๘๓๓ ภายใต้อำนาจปกครองอาณาจักรสุโขทัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชอาณาจักรสุโขทัยได้แผ่ขยายพระราชอำนาจลงมาทางใต้ ได้เมืองนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางอำนาจและหัวเมืองมลายูทั้งหมดเป็นเมืองประเทศราชพร้อมกับการนำพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจากอาณาจักรสุโขทัยเข้ามาสู่แหลมมลายู แต่เนื่องจากประชาชนในดินแดนแถบนี้ได้นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานมาก่อนเป็นเวลานานหลายร้อยปีมาแล้ว พระพุทธศาสนาเถรวาทจึงไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อวิถีความเชื่อของคนในบริเวณนี้มากนัก ดังปรากฏในโบราณวัตถุที่ค้นพบในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นรูปพระโพธิสัตว์ หรือรูปเคารพที่สร้างขึ้นตามความเชื่อแบบมหายานเป็นส่วนใหญ่

สถานภาพของพระพุทธศาสนาซึ่งเจริญรุ่งเรืองบนแหลมมลายูได้ถูกรุกรานอย่างหนักในรัชสมัยพระเจ้าปรมศวร แห่งอาณาจักรมะละกา เพราะพระองค์ได้ละทิ้งพระพุทธศาสนาไปเข้านับถือศาสนาอิสลาม ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนาแบบมหายานอยู่ดังเดิมต่อมาจนกระทั่งถึงสมัยสุลต่านมัลโมชาห์ที่มีความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ได้สั่งให้ทหารทำลายศาสนสถาน พระพุทธรูป รูปเคารพทั้งของพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์จนหมดสิ้น แล้วให้ราษฎรหันมาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามตามพระองค์ การกระทำในครั้งนี้นี้ส่งผลให้พระพุทธศาสนานิกายมหายานเสื่อมสั่นลง และศาสนาอิสลามได้กลายมาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบัน



ภาพที่ ๑๘ พระบรมธาตุไชยา

ที่มา: แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา  
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒.  
๒๕๕๕. ๑๕.



### เรื่องที่ ๑.๗ พระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นเกาะเล็กๆ ซึ่งในอดีตเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์เดียนกับประเทศมาเลเซีย การแผ่ขยายของพระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศสิงคโปร์จึงลักษณะเช่นเดียวกับประเทศมาเลเซีย ประกอบกับชาวสิงคโปร์ส่วนใหญ่เป็นชาวจีน พระพุทธศาสนานิกายมหายานจึงมีความเจริญรุ่งเรืองและได้รับการประดิษฐานอยู่อย่างมั่นคง

สถานภาพพระพุทธศาสนาแบบมหายานในสิงคโปร์ถือว่ามีความมั่นคงพอสมควร มีการปฏิบัติศาสนกิจและ การเผยแผ่อย่างจริงจัง โดยการแปลคำราและ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาต่างๆ จัดตั้งโรงเรียนอบรมศาสนาจารย์ โรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาชื่อว่า มหาโพธิ์ เพื่อจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาทุกระดับชั้น

มีการก่อตั้งองค์กรยูวพุทธแห่งสิงคโปร์ขึ้น เพื่อจัดกิจกรรมบรรยายธรรมภาคภาษาต่างๆ จัดกิจกรรมการสวดมนต์ ฟังสมาธิ การสนทนาธรรม และกิจกรรมอื่นๆ อันแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงของพระพุทธศาสนาและแสดงถึงความศรัทธาเชื่อมั่นของพระพุทธานิกชนชาวสิงคโปร์ที่มีต่อพระพุทธศาสนานิกายมหายาน



ภาพที่ ๑๘ พระพุทธศาสนาแบบมหายาน  
ที่มา: แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา  
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒.  
๒๕๕๕. ๑๗.





## แบบฝึกหัดที่ ๒

เรื่อง การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและ  
การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

**คำชี้แจง** ให้นักเรียนนำคำตอบในกล่องข้อความต่อไปนี้ลงไปตอบคำถามให้ถูกต้อง (ข้อละ ๒ คะแนน)

ประเทศกัมพูชา , ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย  
ประเทศมาเลเซีย , ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์

๑. เป็นประเทศนับถือศาสนาอิสลาม แต่อดีตเคยมีพระพุทธศาสนาแบบมหายานเข้ามาประดิษฐานอยู่  
.....
๒. นับถือศาสนาพราหมณ์และฮินดู และมานับถือพระพุทธศาสนาทีหลัง  
.....
๓. อิทธิพลของอาณาจักรศรีวิชัยพระพุทธศาสนานิกายมหายานจึงได้แผ่ขยายเข้ามาสู่อาณาจักรเวียงจันทน์ .....  
บริเวณแหลมมลายู .....
๔. จัดตั้งโรงเรียนอบรมศาสนาจารย์ โรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาชื่อว่า มหาโพธิ์  
.....
๕. พระพุทธศาสนาซึ่งเจริญรุ่งเรืองบนแหลมมลายูได้ถูกรุกรานอย่างหนักในรัชสมัยพระเจ้า  
บรมโกศ.....





# ตอนที่ ๒

## ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้าง ความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

เรื่องที่ ๒.๑ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดี  
กับประเทศเพื่อนบ้าน

เรื่องที่ ๒.๒ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม

เรื่องที่ ๒.๓ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

เรื่องที่ ๒.๔ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นมรดกของชาติ

### สาระสำคัญ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติ พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าผู้ปกครองประเทศนอกจากจะมีคุณธรรมของผู้ปกครอง และมีความสามารถในการบริหารประเทศของตนให้สงบสุขแล้ว ยังต้องสร้างสัมพันธไมตรีกับมิตรประเทศข้างเคียง เพื่อความเข้าใจอันดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วย

วิถีชีวิตคนไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนามาตลอด คำสอนของพระพุทธศาสนาได้แทรกซึมเข้าไปยังจิตใจของคนไทย ตลอดถึงกิจกรรมแทบทุกด้านของชีวิตมาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะในด้านจิตใจได้หล่อหลอมเป็นลักษณะนิสัยซึ่งไม่มีชนชาติใดเหมือน เช่น ความมีจิตใจกว้างขวาง ใจบุญสุนทาน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรกับคนอื่นได้ง่าย

ประเพณีและพิธีการต่างๆ ล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แม้ประเพณีบางอย่างที่ไม่รากฐานมาจากพระพุทธศาสนามาก่อน ภายหลังก็นำแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาแทรกอยู่ด้วย





## ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดี กับประเทศเพื่อนบ้าน

### เรื่องที่ ๒.๑ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดี กับประเทศเพื่อนบ้าน

#### ๑. การสร้างสัมพันธไมตรีตามหลักสาราณียธรรม

สาราณียธรรม หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง หมายถึง มีความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเพื่อเกื้อกูลกันซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศได้ ดังนี้

**๑. เมตตาการุณกรรม** ได้แก่ การเข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วย เมตตา ในประเทศเพื่อนบ้านต่อหน้าและลับหลังหมายถึงการรับแสดงออกซึ่งความเป็นมิตรทางกายที่ดีต่อกันกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในคราวปกติสุขหรือในคราวที่ประเทศเพื่อนบ้านประสบปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ เช่น ความแห้งแล้ง แผ่นดินไหว น้ำท่วม เป็นต้น หากประเทศเราได้ส่งสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคไปให้ด้วยความมีจิตเมตตาต่อกัน ประเทศที่ได้รับย่อมเกิดความซาบซึ้งและสำนึกในบุญคุณต่อประเทศของเรา ย่อมที่จะพยายามตอบแทนหรือดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรต่อกัน เอื้อเพื่อช่วยเหลือกันและกัน

**๒. เมตตาวัจกรรม** ได้แก่ การเข้าไปตั้งวัจกรรมประกอบด้วย เตตา ในประเทศเพื่อนบ้านทั้งต่อหน้าและลับหลัง ด้วยวาจา หมายถึง มีการกระทำทางวาจาที่แสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อกัน ไม่กล่าวให้ร้ายและพูดทำลายภาพพจน์ซึ่งกันและกัน หากมีข้อพิพาทระหว่างประเทศเกิดขึ้น การใช้ช่องทางการทูตเจรจาด้วยเหตุผล ไม่นำกำลังทางทหารเข้าประทุษร้ายซึ่งกันและกัน การกระทำเช่นนี้ย่อมส่งผลให้ประเทศเพื่อนบ้านเกิดความรักความสามัคคีเกิดความระลึกถึงกันในทางที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์ความสงบสุข

**๓. เมตตาโมหกรรม** ได้แก่ การเข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยมตตา ในประเทศเพื่อนบ้านทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือคิดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันและกัน หมายถึง มีจิตใจปรารถนา





คือมิตรประเทศไม่คิดหาความแค้นชิงกันและกันให้คำแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแก่ประเทศเพื่อนบ้าน

#### ๔. แบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้มาด้วยความชอบธรรมแก่มิตรประเทศได้แก่

การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือการเกษตร ตลอดจนวิทยาการความรู้ต่างๆ ให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านรวมถึงการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ไม่ทำลายระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่ออีกประเทศหนึ่งเป็นต้น

**๕. รักษาความประพฤติดี(ศีล)** เสมอกันกับมิตรประเทศไม่ทำประเทศของตนให้เป็นที่รังเกียจของประเทศอื่นได้แก่ การดำเนินนโยบายต่างประเทศต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันมติดิสกาลหรือหลักการขององค์การสหประชาชาติหรือองค์การระหว่างประเทศไม่ฝ่าฝืนมติหรือหลักการนั้น อันจะก่อให้เกิดความหาความแค้น ไม่ไว้นื้อเนื้อเชื้อใจกันและกันเป็นที่รังเกียจของประเทศเพื่อนบ้านได้

**๖. มีความเห็นร่วมกันในประเทศอื่นๆ** ไม่วิวาทเพราะมีความเห็นผิดกัน ได้แก่ การอยู่ร่วมกับประเทศอื่นๆ นั้นเราต้องยอมรับในกฎกติการะหว่างประเทศที่กำหนดไว้ ไม่กระทำความเสมือนว่าเป็นการฝ่าฝืนมติของสังคมโลกซึ่งในประชาคมโลกนั้น ไม่มีประเทศใดที่จะสามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ แต่ละประเทศต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน การทำฝ่าฝืนมติเอาเปรียบหรือข่มเหงกีดกันประเทศอื่น มีแต่จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประเทศของตนและไม่มีประเทศใดจะคบค้าสมาคมด้วยธรรมทั้ง 6 ประการนี้ ทำประเทศผู้ประพฤติดี ประพฤติดีดังกล่าวมาให้เป็นที่ยอมรับนับถือของประเทศอื่น เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันและกัน เป็นไปเพื่อความไม่ทะเลาะวิวาทหรือก่อให้เกิดปัญหาระหว่างประเทศ และเป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาคมโลก

### ๒. การสร้างสัมพันธไมตรีตามหลักสังคหวัตถุ ๔

สังคหวัตถุ ๔ แปลว่า เครื่องยึดเหนี่ยว มีความหมายว่า คุณธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ไว้ได้ คือ เป็นเครื่องก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวสนิทสนมยิ่งขึ้น และผูกพันให้มั่นคงตลอดไป ซึ่งมีดังต่อไปนี้

**๑. ทาน** แปลว่า การให้ หมายถึง การแบ่งให้ เเจลี่ยให้ ปันให้ เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรีผูกสามัคคีกันไว้ เช่น เมื่อมิตรประเทศประสบกับภัยพิบัติ เราก็ควรส่งอาหาร สิ่งของ ยารักษาโรคไปให้ตามกำลังความสามารถของเราหรือในยามประเทศเพื่อนบ้านเป็นปกติสุขเราก็แบ่งปันให้ความรู้ วิทยาการ เงินทุนเครื่องมือทำการเกษตร เป็นต้น การให้ในลักษณะนี้ย่อมเป็นการผูกมิตรไมตรีไว้ได้ เพราะผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของคนเป็นอันมาก

**๒. ปิยวาจา** แปลว่า เจรจาอ่อนหวาน หมายถึง พูดคำที่สุภาพ อ่อนโยนและเป็นคำที่มีประโยชน์ที่ผู้ฟังได้ฟังแล้วชื่นใจสบายใจเห็นประโยชน์ในคำพูดนั้น ในด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น หากแต่ละประเทศรู้จักการใช้ถ้อยคำทางการพูดที่เป็นธรรมแล้วการผัดขังหมองใจกันระหว่างประเทศก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะเพียงคำพูดไม่กี่คำ



**๓. อัตถจริยา** แปลว่า ประพฤติประโยชน์ หมายความว่า การบำเพ็ญตนให้เป็นคนมีประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้แก่การไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประเทศต่างๆและไม่ทิ้งดูดายเมื่อประเทศอื่นขอความช่วยเหลือ การสนับสนุนข้อเสนอของมิตรประเทศที่เห็นถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์ต่อประชาคมโลกโดยรวมและการชักนำโน้มนำประเทศที่มีนโยบายที่ผิดพลาดที่มุ่งแสวงหาอำนาจผลประโยชน์หรือเป็นภัยต่อความสงบสุขของโลก ให้หันมามีนโยบายหรือทิศทางที่ถูกต้องชอบธรรมเพื่อความสงบสุขของมนุษยชาติได้

**๔. สمانัตตา** แปลว่า ความเป็นคนมีตนเสมอ หมายความว่า ไม่ถือตัว คือไม่หยิ่งจองหองในเมื่อได้ดีมีฐานะ ซึ่งได้แก่การให้ความนับถือประเทศต่างๆมีฐานะศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับประเทศของเรา ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามว่าประเทศนั้นยากจนประเทศนั้นมีพื้นที่และฐานะทางเศรษฐกิจเล็กกว่าประเทศของเรา เป็นต้น ต้องวางตัวให้สมกับฐานะเคยคบหากันเช่นใดก็ควรประพฤติเช่นนั้น ทั้งในยามที่ประเทศของเรามีความสำคัญมากขึ้นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศหรือในยามที่ประเทศของเราประสบปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจก็ไม่ทำตนให้ต่ำต้อยน้อยกว่าประเทศอื่น

### เรื่องที่ ๒.๒ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม



ภาพที่ ๒๐ การสรงน้ำพระ  
ที่มา: [www.consumerthai.org](http://www.consumerthai.org)

อย่างที่เรียกว่าเป็นคนมีน้ำใจ อันเป็น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยไว้ว่า วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอยู่อย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนา ชีววิถีวัฒนธรรมอยู่ในแนวความคิด จิตใจและกิจกรรมแทบทุกก้าวของชีวิตโดยตลอดเวลายาวนาน โดยยังคงเนื้อหาสาระเดิมที่บริสุทธิ์ไว้ได้ก็มี ถูกดัดแปลงเสริมแต่งตลอดจนปนเปื้อนกับความเชื่อถือและข้อปฏิบัติสายอื่นหรือผันแปรในด้านเหตุอื่นๆจนผิดเพี้ยนไปจากเดิมก็มากในทางจิตใจเห็นได้ชัดว่าหลักธรรมความประพฤติปฏิบัติการดำเนินชีวิตและกิจกรรมต่างๆทั้งในและเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา ได้หล่อหลอมชีวิตจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทยให้เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวางและร่าเริงแจ่มใส ชอบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แสดงความเป็นมิตร เข้ากับใครๆได้ง่ายยินดีในการให้และการแบ่งปันพร้อมที่จะบริจาคและให้ความช่วยเหลือ





## ประเพณีและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

เอกลักษณ์เด่นชัด ที่ชนต่างชาติดึงดูดให้เห็นและประทับใจ จนตั้งสมญาเมืองไทยว่าเป็นดินแดนแห่งความยิ้มแย้มหรือสยามเมืองยิ้มประเพณีและพิธีการต่างๆ ในวงจรชีวิตของแต่ละบุคคลที่ดี ในวงจรเวลาหรือฤดูกาลของสังคมหรือชุมชนที่ดี ล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยตลอด ถ้าไม่เป็นเรื่องของศาสนาหรือสืบเนื่องจากพระพุทธศาสนาโดยตรง ก็ต้องมีกิจกรรมตามคติความเชื่อหรือแนวปฏิบัติในพระพุทธศาสนาแทรกอยู่ด้วย

สำหรับวงจรชีวิตของบุคคล เช่น ตั้งชื่อ โกนผมไฟ บวช แต่งงาน ทำบุญอายุ พิธีศพ เป็นต้น กล่าวโดยรวมก็คือ ตั้งแต่เกิดจนตายล้วนจัดให้เนื่องด้วยคติในพระพุทธศาสนา ส่วนในวงจรกาลเวลาของสังคมชุมชน ก็มีงานประเพณี และเทศกาลประจำปี ทั้งที่เป็นเรื่องทางพระพุทธศาสนาโดยตรง เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานทอดกฐิน เป็นต้น และที่จัดให้เข้าในคติของพุทธศาสนาเช่น สงกรานต์ สารท ลอยกระทง เป็นต้น ตลอดจนงานนมัสการปูชนียวัตถุสถานประจำปีของวัดต่างๆ ด้วยเหตุผลนี้ ในท้องถิ่นทั้งหลาย ทั่วสังคมไทย ฤดูกาลจึงผ่านเวียนไปโดยไม่



ภาพที่ ๒๑ ประเพณีสงกรานต์

ที่มา: www.dou.us



ภาพที่ ๒๒ ขบวนแห่กฐิน

ที่มา: www.board.postjung.com

ส่วนประกอบสำคัญยิ่งของวัฒนธรรมและคำบาลีสันสกฤตก็เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ของภาษาไทย คำบาลีนั้นมาจากพระพุทธศาสนาโดยตรง ส่วนคำสันสกฤตมาจากพระพุทธศาสนาบ้างมาจากศาสนาฮินดูบ้างแต่รวมความแล้วพระพุทธศาสนาก็เป็นแหล่งใหญ่แห่งความเจริญงอกงามของภาษาไทยแม้แต่

ว้างเว้นจากงานพิธีทางพระพุทธศาสนา จนชีวิตและสังคมไทยผูกพันแนบสนิทเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระพุทธศาสนา ดังได้กล่าวแต่ต้นเทศกาลงานประเพณี และพิธีการต่างๆ เหล่านี้ นอกจากเป็นเครื่องผูกพันและร้อยประสานรวมใจประชาชนทั่วทั้งถิ่นและทั้งสังคมให้กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียว มีความสามัคคีกันแล้วกิจกรรมบุญกุศลในโอกาสเหล่านี้ ล้วนโน้มน้อมไปในทางการให้การบริจาค สละและสละสลวยความยึดติด จึงเป็นเครื่องกล่อมเกล่าจิตใจและฝึกนิสัยของคนไทยให้มีอัธยาศัยกว้างขวางเพื่อแผ่มีไมตรีและน้ำใจ ภาษาเป็น





ถ้อยคำสามัญที่ใช้ในชีวิตประจำวันก็เป็นคำที่มาจากบาลีสันสกฤตหลายส่วนยกตัวอย่าง เช่น ข้าว ในหนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่ง ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๓๐ ความว่า “ในการพิจารณาเรื่องนี้



ภาพที่ ๒๓ วันมาฆบูชา

ที่มา: [www.sangkhahospital.com](http://www.sangkhahospital.com)

กระทรวงเกษตรฯ ได้เน้นเรื่องการประกันภัย

เกษตรกร โดยให้กลุ่มสหกรณ์ชาวนา

เป็นผู้ดำเนินการ แต่กระทรวงพาณิชย์ไม่เห็นด้วยและเสนอว่ากลุ่มสหกรณ์ยังไม่มี

ประสิทธิภาพเพียงพอในการดำเนินงาน ทั้งทางด้านการบริหาร...” คำว่า พิจารณา เกษตร กับ เกษตรกร สหกรณ์ การพาณิชย์

ประสิทธิภาพและบริหาร ก็เป็นคำบาลีสันสกฤตทั้งนั้นในภาษาราชการและภาษาทางวิชาการ ก็จะมีถ้อยคำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤตมากขึ้น

ตลอดจนกระทั่งการตั้งชื่อบุคคลและ

สถานที่ต่างๆเพื่อไพเราะหรือเพื่อให้เห็นความสำคัญก็นิยมตั้งเป็นคำบาลี สันสกฤตและนิยมให้พระสงฆ์ผู้ทำการพนมถือนับเป็นผู้ตั้งให้เพื่อความเป็นสิริมงคลด้วยภาษาเป็นอุปกรณ์ของวรรณกรรม และวรรณกรรมก็ช่วยให้ภาษาเจริญเติบโต อุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นนอกจากภาษาของพระพุทธศาสนา คือ บาลี - สันสกฤต จะเป็นเครื่องมือหลักของกวีไทยทั้งหลาย เรื่องราวต่างๆในคัมภีร์พุทธศาสนายังเป็นแหล่งใหญ่ของบทประพันธ์และกวีนิพนธ์ทั้งหลายในประเทศไทย สืบแต่โบราณอีกด้วย วรรณคดีไทยเรื่องสำคัญที่เป็นมรดกตกทอดมาแต่อดีตเป็นเรื่องราวในพระพุทธศาสนาโดยตรงบ้างได้รับอิทธิพลโดยอ้อม เป็นผลงานนิพนธ์ของพระสงฆ์ในวัดเองบ้าง ประพันธ์โดยท่านที่ได้รับการศึกษาไปจากวัดบ้างแม้ว่าในปัจจุบันภาษาไทยและวรรณกรรมไทยขยายตัวเจริญเติบโต โดยได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศสายอื่นและเรื่องราวแปลกใหม่ในขอบเขตที่กว้างขวางออกไป จนบางครั้งทำให้ถ้อยคำที่มาจากบาลีสันสกฤตบางส่วนและวรรณคดีไทยเก่าๆเหล่านั้น ดูเหมือนจะกลายเป็นเรื่องของอดีตนานไกลที่ล่วงผ่านพ้นสมัยไปแล้ว แต่กระนั้นก็ตามถ้อยคำและวรรณคดีไทยเก่าๆทั้งหลาย ก็ยังคงมีความสำคัญในฐานะเป็นที่สืบค้นความเป็นไทยและความเป็นมาของไทยพร้อมทั้งภูมิธรรมภูมิปัญญาของไทยอยู่ต่อไปยิ่งกว่านั้นการที่จะนำสังคมไทยให้เดินหน้าไปสู่ความเจริญพัฒนาอย่างได้ผลดีมีเนื้อหาสาระแท้จริงโดยไม่ล้มเหลวเสียก่อนและทั้งไม่สูญเสียความเป็นไทยด้วยนั้น คนไทยในช่วงต่อแห่งยุคสมัยนี้จะต้องเป็นผู้ฉลาดที่สืบทอดความเป็นไทยเอาไว้เป็นแกนในของตัว พร้อมไปด้วยกับการรับเอาความเจริญใหม่ๆจากภายนอกเข้ามาผนวกและกลั่นย่อยเสริมตัวให้เติบโตขยายและก้าวหน้าต่อไป



## เรื่องที่ ๒.๓ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

การที่พระพุทธศาสนาอยู่กับคนไทยมาช้านาน จึงก่อให้เกิดการซึมซับเอาหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนาให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตก่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่ไม่เหมือนกับชาติอื่นๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เด่นได้แก่

**๑. รักความเป็นอิสระ** ชาวไทยเป็นชาติที่รักความเป็นอิสระเสรี ไม่ยอมและทนไม่ได้ที่จะอยู่ใต้อำนาจบังคับของใคร ความเป็นชาติและเป็นชนที่รักอิสระ เสรีภาพของคนไทยนี้ ปรากฏให้เห็นในคำที่เรียกชื่อประเทศว่า “สยาม” หรือไทย ซึ่งหมายถึง “ความเป็นอิสระเสรี” พระพุทธศาสนานั้นเรียกว่าได้ว่าเป็นศาสนาแห่งอิสรภาพ จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเรียกว่า “วิมุตติ” แปลว่า ความหลุดพ้น ความปลอดพ้นจากสิ่งผูกมัด บีบคั้น ครอบงำ จำกัด ขัดข้อง ไม่ต้องขึ้นต่ออะไรๆหรือใครๆได้แก่ ความเป็นอิสระนั่นเอง

**๒. ความมีน้ำใจไมตรี** ความมีน้ำใจเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของคนไทย เป็นไมตรีจิตอย่างสากล คือแสดงออกแก่คนทั่วไปเสมอเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ไม่แบ่งชาติ แบ่งหมู่เหล่า ไม่จำกัดชาติ ศาสนา คนไทยให้เกียรติและยินดีต้อนรับต่อคนต่างชาติต่างศาสนาความมีไมตรีอย่างสากลนี้ สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาที่ถือว่ามนุษย์และแม้สัตว์อื่นทุกอย่าง ตั้งแต่ดิริจจานเป็นต้นไป ล้วนเป็นเพื่อนทุกขามีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา เสมอกันทั้งสิ้น



## เรื่องที่ ๒.๔ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นมรดกของชาติ

หลักฐานทางคัมภีร์และศาสนาวัตถุ ซึ่งนักประวัติศาสตร์โบราณคดีเชื่อว่า พระพุทธศาสนา ได้เข้ามาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิก่อน พ.ศ. ๕๐๐ แต่ศรัทธาความเชื่อของปวงชนก็เป็นไปตาม ยุคสมัย พระพุทธศาสนาจึงรุ่งเรืองและเสื่อมลง ตามกาลสมัยด้วยจนกระทั่งพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ได้สถาปนากรุงสุโขทัยและรับเอาพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ ครั้นราว พ.ศ. ๑๘๓๖ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้อาราธนาพระสงฆ์ ลังกาวงศ์จากนครศรีธรรมราชไปกรุงสุโขทัยและ อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาจนมั่นคงยืนนานมา ในปัจจุบันนี้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีพระราชศรัทธาพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ทรงฟื้นฟูและอุปถัมภ์ด้านต่างๆ โดยรวบรวมคัมภีร์ ที่กระจัดกระจาย บางส่วนก็คัดลอกแล้วคืนต้นฉบับตลอดจนขอยืมจากประเทศใกล้เคียงมาคัดลอกด้วย พร้อมกับอาราธนาพระภิกษุสามเณรที่หลบภัยสงครามให้ไปพำนักที่กรุงธนบุรี สืบต่อมาเมื่อ



ภาพที่ ๒๔ พระแก้วมรกต

ที่มา: [www.sangkhahospital.com](http://www.sangkhahospital.com)



ภาพที่ ๒๕ รัชกาลที่ ๙ ทรงออกผนวช

ที่มา: [www.sangkhahospital.com](http://www.sangkhahospital.com)

สังคัมปฐมฐานที่ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย และสังคัมภะตกรรมที่ต้องพึงพาธรรมชาติ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราช ได้ทรงสถาปนาราชวงศ์จักรี ใน พ.ศ. ๒๓๒๕ โดยมีกรุงเทพฯเป็นราชธานี แม้จะมีพระราชภาระสงครามและฟื้นฟู บ้านเมืองให้เจริญมั่นคงแต่ด้วยพระราชศรัทธา พระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ได้ทรง พระราชดำริและอุปถัมภ์การสังคายนา ซึ่งได้ใช้เป็นต้นฉบับการชำระพระไตรปิฎกในประเทศ ไทยสืบต่อมา จึงเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาได้ เผยแผ่และตั้งมั่นเป็นสถาบันคู่ชาติไทยมาเป็นเวลา ยาวนาน ซึ่งได้มอบสิ่งล้ำค่าเป็นแนวทางให้สัตว์ โลกอยู่ร่วมกันธรรมชาติ โดยเฉพาะสังคมไทยเป็น





ทำให้ชนบทร่วมไทยต่างๆ ผสมผสานคล้อยกับพระพุทธศาสนา **วัดจึงเป็นศูนย์กลางของสังคมไทย** ทั้งด้านการศึกษา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม การสังคมสงเคราะห์ จึงพูดได้ว่า **พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทยและเป็นมรดกของชาติ**

นอกจากความเชื่อถือและคุณธรรมต่างๆ ที่ปลูกฝังถ่ายทอดกันมาจนติดเป็นนิสัยใจคอ ดังเช่นเอกลักษณ์ทั้งหลายซึ่งเป็นมรดกทางจิตใจและเป็นสมบัติประจำตัวด้านในแล้ว พระพุทธศาสนายังเป็นมรดกและคลังสมบัติทางด้านรูปธรรมที่ล้ำค่าของชนชาติไทย อีกด้วย โบราณสถานและโบราณวัตถุทั้งหลายเป็นมรดกและเป็นสมบัติที่สำคัญยิ่งของประเทศชาติ นอกจากเป็นหลักฐานสำหรับสืบค้นและยืนยันความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของชาติแล้ว ยังเป็นของมีค่าอย่างสูงอีกด้วยควมมีค่าที่ว่ามีไม่เฉพาะคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมเท่านั้น แต่รวมถึงคุณค่าทางเศรษฐกิจอีกด้วย ทั้งนี้ โดยเหตุผล ๒ ประการ คือ



ภาพที่ ๒๖ วัดในประเทศไทย

ที่มา: [www.oknation.net](http://www.oknation.net)



ภาพที่ ๒๗ ปูนียสถาน

ที่มา: [www.oknation.net](http://www.oknation.net)

**ประการแรก** ในส่วนอดีตว่าด้วยต้นกำเนิดของโบราณวัตถุสถานที่เกิดจากแรงศรัทธาหรือผลงานสร้างสรรค์ของพระมหากษัตริย์คณาภิษานะหรือชุมชนทั้งหมด จึงมักสร้างขึ้นด้วยวัสดุที่ดีที่สุดและสร้างอย่างดีที่สุด

**ประการที่สอง** ในส่วนปัจจุบันโบราณวัตถุสถานมีส่วนสำคัญยิ่งในการดึงดูดความสนใจ ทำให้คนต่างถิ่นและต่างชาติเดินทางเข้ามาทัศนจาร จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ นั่นคือมีเงินตราไหลเวียนภายในประเทศได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น ก็มีวรรณคดี ศิลปกรรม และดนตรีทั้งหลาย

เหล่านี้ ในส่วนที่เกิดในสถาบันพระพุทธศาสนา หรือไม่ก็เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา นอกจากจะเป็นเครื่องแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติไทยแล้ว จิตรกรรม ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม เป็นต้น ก็เป็นมรดกและเป็นคลังสมบัติอันมีค่ายิ่งอยู่ในตัวของมันเอง ดังเช่นที่เป็นปูนียวัตถุและปูนียสถานที่ได้กล่าวมาแล้ว





**คำชี้แจง** ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (ข้อละ ๑ คะแนน)

๑. สารานุกรมธรรม หมายถึง .....
๒. สังคหวัตถุ ๔ แปลว่า.....
๓. วัดเป็นศูนย์กลางของสังคมไทย ทางด้านใดบ้าง.....
๔. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ได้สถาปนากรุงสุโขทัยและรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเมื่อใด .....
๕. พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิก่อน พ.ศ.ใด.....
๖. ความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่ไม่เหมือนกับชาติอื่นๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เด่นได้แก่.....
๗. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยไว้ว่า .....
๘. ในนักเรียนยกตัวอย่าง วงจรชีวิตของบุคคล ที่มีความเกี่ยวข้องกับ คติในพระพุทธศาสนา.....
๙. สมานัตตตา แปลว่า .....
๑๐. ทาน แปลว่า .....







## ตอนที่ ๓

### พุทธประวัติ



เรื่องที่ ๓.๑ การผจญมาร

เรื่องที่ ๓.๒ การตรัสรู้

เรื่องที่ ๓.๓ การสั่งสอน

### สาระสำคัญ

พระพุทธเจ้า เป็นบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยความดีงามหลายประการ พระองค์ทรงบำเพ็ญพุทธจริยาตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ ทั้งนี้มิใช่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่เหล่าพระประยูรญาติและบ้านเมืองของพระองค์เท่านั้น หากทรงบำเพ็ญเพื่อประโยชน์แก่อุทิศแก่ชาวโลก และเพื่อความสุขแก่สรรพสัตว์ทั้งหลายอย่างแท้จริง



# พุทธประวัติ

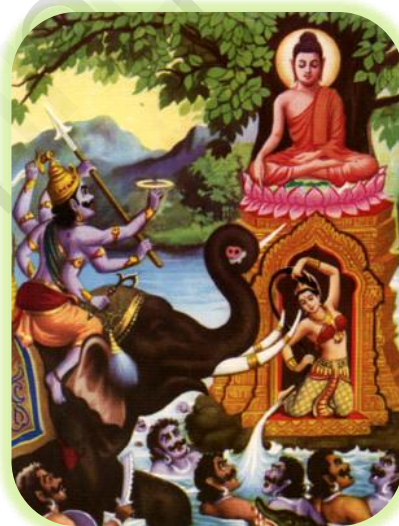
## เรื่องที่ ๓.๑ การผจญมาร

### ความเป็นมา

ในวันที่พระพุทธเจ้า ก่อนที่พระองค์จะทรงตรัสรู้ นั้น ได้ประทับนั่งบนบัลลังก์หย้าคา ที่โศตถิยะพราหมณ์ ถวายได้ต้นมหาโพธิ์นั้นพระองค์ได้ทรงตั้งปณิธานแน่วแน่ ว่า “เมื่อเลือดเนื้อในสรีระทั้งสิ้นจะเหือดแห้งไป เหลือแต่ เอ็นกระดูกเท่านั้นก็ตามที่ เรายังไม่บรรลุสัมโพธิญาณ ก็จะไม่ลุกขึ้นจากที่นั่งนี้” ดังนี้ ต่อจากนั้นจึงได้ประทับนั่งและ ทรงเริ่มบำเพ็ญเพียรทางจิต

ขณะนั้นเป็นเวลาพระอาทิตย์ตกดิน จอมมาร ที่ชื่อว่า สว ฤคิ ที่คอยขัดขวางการทำความดีของพระองค์ ตลอดมาเมื่อทราบว่าพระดำริปณิธานอันแน่วแน่ของ พระองค์เช่นนั้น ก็เกิดหวั่นเกรงว่า หากปล่อยให้ บรรลุความสำเร็จตามปณิธานแล้ว พระองค์ก็จะพ้น อำนาจของตนไป จึงได้ระดมพลเสนามารทั้งหลาย มาผจญเพื่อขับไล่ด้วยวิธีที่น่ากลัวต่างๆ เช่น บันดาล

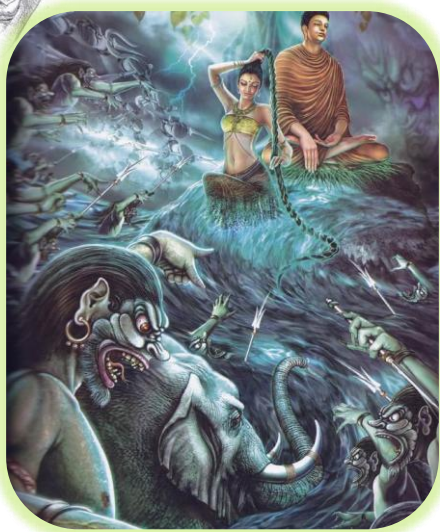
ให้พายุพัดรุนแรง บันดาลฝนให้ตกหนัก บันดาลให้ปรากฏเป็นอาวุธต่างระดมยิงเข้าไปเพื่อให้ตกต้อง พระองค์แต่ว่าพระองค์ได้ทรงระลึกถึงความดีที่ได้ทรงบำเพ็ญมา ที่เรียกว่า พระบารมี ๑๐ ประการ จึงทรงมีพระทัยมั่นคง ไม่หวั่นกลัวต่ออำนาจมารที่มาแสดงด้วยประการต่างๆ นั้นและยิ่งกว่านั้น กลับกลายเป็นเครื่องสักการบูชาพระองค์ไปหมดสิ้นพญามารได้แสดง ทูลวาทให้ พระองค์ลุกหนี ออกไปเสีย โดยแสดงว่าบัลลังก์ที่ประทับนั้นเป็นของพญามารเอง เพราะพญามารก็ได้บำเพ็ญบารมี ต่างๆ มากมาย



ภาพที่ ๒๘ พญาวัสสวดีมารจีช้างคีรีเมฆลำนานำเหล่า  
เสนามารจำนวนมากแสดงอิทธิฤทธิ์ต่างๆ

ที่มา: [www.oknation.net](http://www.oknation.net)



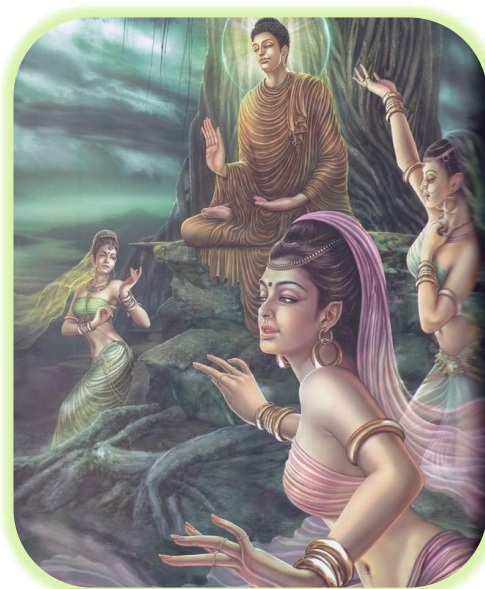


ภาพที่ ๒๕ แม่พระธรณีบิดพระเศว  
เกิดเป็นสมุทธรธา

ที่มา: www.watbm.com

พระอาทิตย์อัสดง และก็พอดีเป็นเวลาพบคำ จึงได้เริ่มบำเพ็ญความเพียรต่อไปและก็ได้บรรลุญาณทั้ง ๓ ตามลำดับคือในปฐมยาม ทรงบรรลุอุปเพนิวาสานุสสติญาณ คือ ความหยั่งรู้ในชาติภพก่อนๆ กล่าวคือ ทรงระลึกชาติได้ในมัชฌิมยาม ทรงบรรลุจุตูปปาตญาณ รู้จักกำหนดจุดเกิดและเกิด

ในปัจฉิมยาม ได้ทรงบรรลุอาสวักขญาณ คือ ญาณเป็นเหตุทำอาสวะให้หมดสิ้นไป โดยได้ตรัสรู้ อริยสัจ ๔ เมื่อได้ตรัสรู้แล้ว ก็ยังประทับเสวยวิมุตติสุข ที่โคนต้นมหาโพธิ์นั้นเป็นเวลา ๗ วัน และสถานที่อื่นๆ อีกแห่งละ ๗ วัน และโดยเฉพาะเมื่อ ประทับเสวย วิมุตติสุขที่โคนต้นไม้ชบาลนิโครธ มีเรื่องเล่าว่า พญามารมีความเศร้าโศกเสียใจที่ไม่สามารถเอาชนะ พระพุทธเจ้าได้ จึงนั่งเป็นทุกข์อยู่ ๓ วัณ คือ นางคันหา นางราคา และนางอรดี จึงได้มาอาสาที่จะ นำพระพุทธเจ้ามาอยู่ในอำนาจให้ได้ แล้วก็เข้าไปที่โคนต้น ชบาลนิโครธที่ประทับ ทั้ง ๓ นาง โดยแสดงเป็นสตรีเพศ อยู่ในวัยต่างๆ โดยคิดว่าบุรุษเพศย่อมชอบ ย่อมมีรสนิยมน ในสตรีเพศต่างวัยกัน จึงได้มาแสดงเป็นสตรีเพศวัยรุ่นบ้าง



ภาพที่ ๓๐ ลูกสาวพญามาร เข้ามา  
หลอกล่อขัดขวางการตรัสรู้

ที่มา: www.watbm.com





วัยกลางคนบ้าง เป็นวัยแม่ลูกอ่อนบ้าง หมายถึงจะทำให้พระองค์พอพระทัย แต่พระพุทธองค์ก็ได้ทรงแสดงพระวาจาประกาศความเป็นผู้สิ้นกิเลส ไม่ข้องแวะด้วยคณหา ราคะและอรดี ทั้งมวลไม่ทรงสนพระทัยแม้แต่น้อยธิดามารทั้ง ๓ ก็พ่ายแพ้ไปอีก จึงเป็นอันพระองค์ทรงชนะมารโดยเด็ดขาด

### บทวิเคราะห์

คำว่า “มาร” ในพระพุทธศาสนา หมายถึง สิ่งที่มาบุคลลให้ตายจากคุณความดี สิ่งที่สูงผลาญคุณความดีหรือเป็นผู้ก่อกวน ขัดขวางบุคลลมิให้บรรลุผลสำเร็จอันดีงาม ประกอบด้วย

**๑. กิเลสมาร** หมายถึง การที่ยั่วให้คิดในกามคุณ ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ซึ่งมีได้ทั้งด้านที่จิตใจไปคิดในกามคุณ และการตกแต่งวัตถุเนื้อหนังให้สวยงามจนเกิดความหลงผิดใจ

**๒. ขันธมาร** หมายถึง หมายถึง มารคือขันธ ๕ เป็นความหลงในสภาพที่ปัจจัยปรุงแต่งขึ้น เช่น หลงตนเอง หรือการไปทำศัลยกรรมตกแต่งร่างกายตนเอง ทำให้ตัดโอกาสมิให้บุคลลทำกิจหน้าที่บำเพ็ญคุณความดีได้เต็มปรารณา หรืออาจพลาดโอกาสนั้นโดยสิ้นเชิง

**๓. อภิสังขารมาร** หมายถึง มารที่ขัดขวางมิให้หลุดพ้นจากสังสารวัฏ มีเจตนาชั่ว

**๔. เทวปุตตมาร** หมายถึง มารคือเทพบุตร คอยขัดขวางเหนี่ยวรั้งบุคลลไว้ มิให้ล่วงพ้นจากแดนอำนาจครอบงำของตน โดยชักนำให้ห้วงพะวงในกามสุข ไม่อาจหายเสียสละออกไปบำเพ็ญคุณความดีที่ยิ่งใหญ่

**๕. มัจจุมาร** หมายถึง มารคือ ความตาย เพราะความตายเป็นตัวการตัดโอกาสที่จำให้ทำความดีงามทั้งหลายได้ มารมีวิธีปฏิบัติการสำคัญ ๒ อย่าง ได้แก่ การล่อลวงและการจองจำเป้าหมาย

ดังนั้น มารที่พระพุทธองค์ได้พบ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า เกิดขึ้นจากมารทั้ง ๔ ข้อแรก คือ กิเลสมาร ขันธมาร อภิสังขารมาร และเทวปุตตมาร แต่มารที่ทำหน้าที่เด่นที่สุด คือ กิเลสมารที่เกิดขึ้นในพระทัยของพระองค์ ซึ่งจะเป็นตัวขัดขวางมิให้พระองค์ตรัสรู้ได้ อันได้แก่ การต่อสู้ทางความคิดของพระองค์ระหว่างกิเลสกับธรรมะด้านหนึ่งมุ่งบรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อีกด้านหนึ่งยังคิดถึงความสะดวกสบายในอดีตกาลและความทุกข์ทรมานในการบำเพ็ญเพียร กิเลสมารทั้ง ๒ ด้าน คือ ด้านที่เป็นอารมณ์นำปรารณา (อิฏฐารมณ์) ได้แก่ความยินดีความลุ่มหลงเพลิดเพลินอยู่กับความสุขสบาย ในขณะที่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เป็นต้น

นอกจากนั้นพระองค์ต้องเผชิญกับกิเลสมารจากธิดามารทั้ง ๓ คือ นางราคา (มีลักษณะชั่วววน) นางคันทา (มีลักษณะสาวพราวเสน่ห์) และนางอรดี (มีลักษณะสาวอารมณ์ร้อน) ดังนั้นจะเห็นว่าพระองค์จะต้องต่อสู้กับจิตใจของพระองค์เองในการให้วิธีปฏิบัติการของมารจากการล่อลวง ไม่หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง ดังนั้นการชนะมารของพระองค์เป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ นั่นคือชัยชนะที่มีต่อความคิดของตนเองจนถึงขั้นหลุดพ้น เป็นอิสระจากกิเลสทั้งปวงและบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณในที่สุด พระพุทธองค์แสดงเป็นตัวอย่างได้เห็นว่า “มนุษย์สามารถเอาชนะกิเลสที่เกิดขึ้นในใจของตนได้” ซึ่งถือว่าเป็นชัยชนะอันยิ่งใหญ่





## เรื่องที่ ๓.๒ การตรัสรู้

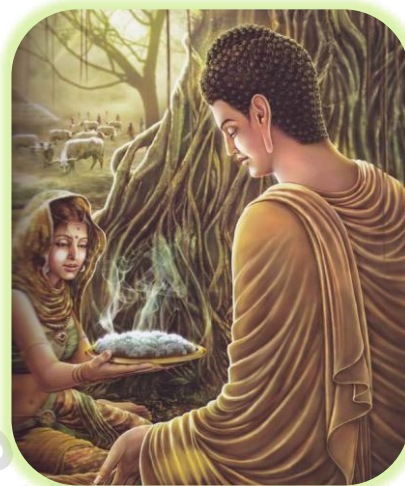
พระสิทธัตถะ ได้เสด็จอยู่ตามลำพังทรงฝึกฝนอบรมจิตใจให้สงบ และในเช้ากลางเดือน ๖ ทรงรับข้าว “มรุปายาส” จากนางสุชาดา ซึ่งเข้าใจว่าพระองค์ว่าเป็นเทพดาจึงนำข้าวมรุปายาสไปถวาย หลังจากเสวยแล้ว พระองค์ได้ทรงลอยถาดในแม่น้ำ เนรัญชรา ทรงรับหย้าคา ๘ กำ จากนั้นโยสคติยะมาปูลาดเป็นอาสนะ (ที่นั่ง) ณ โคนต้นโพธิ์ ประทับนั่งขัดสมาธิผินพระพักตร์ไปทางทิศทางตะวันออก แล้วทรงตั้งพระทัยแน่วแน่ว่า ถ้าไม่สำเร็จทางพ้นทุกข์จะไม่ยอมเสด็จลุกไปไหนถึงแม้เนื้อและเลือดจะเหือดแห้งก็ตาม ทรงพิจารณาความเป็นไปของธรรมชาติทั้งหลายจนเกิดญาณ (การหยั่งรู้) สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง) สิ่งที่พระองค์ตรัสรู้เรียกว่า อริยสัจ (ความจริงอันประเสริฐ) ๔ ประการ คือ

- ๑) ทุกข์ ความทุกข์ หรือปัญหาของชีวิตทั้งหมด
- ๒) สมุทัย สาเหตุของทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหาชีวิต
- ๓) นิโรธ ความดับทุกข์ หรือภาวะหมดปัญหา
- ๔) มรรค ทางดับทุกข์หรือแนวทางแก้ปัญหาวินัย



ภาพที่ ๓๒ พระองค์ได้ทรงลอยถาดในแม่น้ำเนรัญชรา

ที่มา: [www.watbm.com](http://www.watbm.com)



ภาพที่ ๓๑ ทรงรับข้าวมรุปายาสจากนางสุชาดา

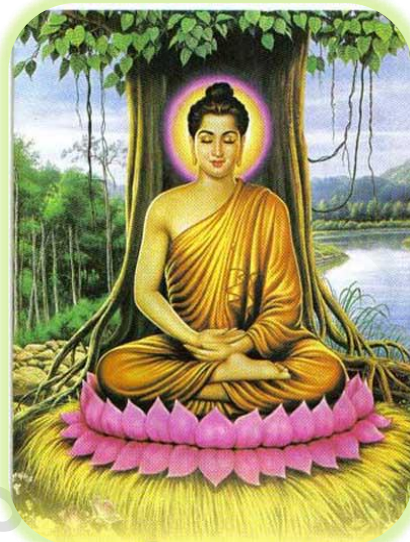
ที่มา: [www.watbm.com](http://www.watbm.com)

พระสิทธัตถะ ได้ตรัสรู้พระพุทธเจ้า เมื่อย่างรุ่งของคืนวันเพ็ญ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี ขณะที่พระองค์มีพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษาหลังจากตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้าได้ทรงพักผ่อนเป็นเวลา ๗ สัปดาห์แล้ว เสด็จไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทรงคิดถึงพระอาจารย์ทั้งสอง คืออาฬรดาบสและอุทกดาบส แต่ท่านทั้งสองได้สิ้นชีพแล้ว จึงเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี พระธรรมเทศนาที่พระองค์แสดงครั้งแรกเรียกว่า ปฐมเทศนา พระธรรมที่ทรงแสดงเรียกว่า ธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร หลังจากฟังพระธรรมเทศนา โกณฑัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรมจึงทูลขอบวช นับว่าเป็นพระสงฆ์องค์แรกในโลก ต่อจากนั้นทรงแสดงธรรมเทศนาโปรดอีก ๔ ท่าน จนเกิดความเข้าใจธรรมและทูลขอบวชตามลำดับ และทั้ง ๕ ท่าน ก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์



## บทวิเคราะห์

พระพุทธศาสนา คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และคำสั่งสอนนี้ ถ้าจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือเรื่องของความจริงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติเป็นแต่ว่าพระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมาชี้แจงเปิดเผยพระพุทธเจ้าเคยตรัสว่าสภาพธรรมหรือทำนองคลองธรรม เป็นของมีอยู่แล้วไม่ว่าจะมีพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นหรือไม่ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ตรัสรู้สภาพธรรมนั้นๆ แล้วนำมาบอกเล่าให้เข้าใจชัดขึ้นความจริงหรือสัจธรรมที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาตินี้จึงเป็นของกลางสำหรับทุกคนและมีใช้สิ่งที่ประคิษฐ์หรือคิดขึ้นตามอารมณ์เพื่อฟันพระพุทธเจ้าตรัสว่า ตราบใดที่พระองค์ยังมีได้ตรัสรู้



ความจริงในลักษณะ ๓ อย่าง คือ รู้ตัวความจริง รู้หน้าที่อันควรทำเกี่ยวกับความจริงนั้น และรู้ว่าได้ทำหน้าที่สำเร็จบริบูรณ์แล้ว ตราบนั้นพระองค์ก็ยังไม่อาจกล่าวได้ว่าตรัสรู้แล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความจริงนั้นพระองค์ก็ได้ทรงลงมือ ปฏิบัติจนค้นพบประจักษ์แล้ว พระองค์จึงได้นำมาสั่งสอนสัจธรรมหรือความจริงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบนั้น ได้แก่ ทรงรู้แจ้งหรือรู้ริยสัจ ๔ คือ ความจริงอันประเสริฐ ๔ อย่าง ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ ๓๓ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ต้น  
พระศรีมหาโพธิ์

ที่มา: [www.pitchayapa2014.blogspot.com](http://www.pitchayapa2014.blogspot.com)

**๑) ทุกข์** คือ ความทุกข์ ,สภาพที่ทนได้ยาก,สภาวะที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวังหรือปัญหาของชีวิตทั้งหมด

**๒) สมุทัย** คือ สาเหตุของทุกข์ ได้แก่ ตัณหา ๓ หรือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา หรือสาเหตุของปัญหาชีวิต

**๓) นิโรธ** คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชาหมดสิ้นตัณหาแล้วไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดโปร่ง เป็นอิสระ คือนิพพาน หรือภาวะหมดปัญหา

**๔) มรรค** คือ ทางดับทุกข์ ขอบปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มัชฌิมปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง คือมรรคมงคล ๘ ได้แก่ สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ สัมมาวาจา เจรจาชอบ สัมมาภังคะ การงานชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ พยายามชอบ สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ และสัมมาสมาธิ ตั้งจิตชอบ หรือแนวทางแก้ปัญหาชีวิตกรณี พิน ๓ สาย เป็นสัญลักษณ์ของการมุ่งสู่”มัชฌิมปฏิปทา คือทางสายกลาง”ของพระพุทธองค์ กล่าวคือ เมื่อพระพุทธองค์ได้บำเพ็ญทุกรกิริยาอยู่นั้นถือว่าเป็นการทรมานตนเอง เป็นการปฏิบัติที่เคร่งครัดเกินไปในลักษณะ”





สุดโต่ง” นั่นคือ หากสายพินดิ่งเกินไป หรือหย่อนยานเกินไป เสี่ยงก็ไม่ไผ่เพราะ นำพียง หากสายพินดิ่งพอดี พอดีเข้าไปก็บังเกิดเสี่ยงไผ่เพราะนำพียง พระพุทธองค์จึงทรงเห็นว่า การดำเนินทางสายกลางเท่านั้นจึงเป็นหนทางสู่ความพ้นทุกข์ได้ ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่า การดำเนินกิจกรรมใดๆก็ตามควรทำ อะไรที่สุดโต่งเกินไป เช่น ไม่หักโหมทำงานมากเกินไป ควรมีเวลาพักผ่อนบ้าง หรือไม่ปล่อยตัวตามสบายเกินไป จนไม่ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน ควรทำแต่พอดี มีการวางแผนแบ่งเวลาให้เหมาะสม เป็นต้น

### เรื่องที่ ๓.๓ การสั่งสอน

การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ก็คือ การรู้แจ้งความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการนี้ซึ่งมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ ฉะนั้นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า พระพุทธศาสนา จึงเป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับความจริงที่มีเหตุผลสมบูรณ์ถูกต้อง และสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติ และได้รับผลด้วยตนเอง พิสูจน์ได้ ไม่จำกัดกาลเวลา ฉะนั้นในพระพุทธศาสนาจึงไม่มีคำสอนชนิดที่เรียกว่า “เดา” หรือ “สันนิษฐาน” หรือ “คาดคะเน (สมมุติฐาน)” ว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ต้องเป็นความจริงที่ได้ค้นคว้าประจักษ์แจ้งแล้วจึงใช้ได้ พระพุทธเจ้ามีหลักการสอนดังนี้

**๑. ทรงคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล** โดยเน้นความแตกต่างด้านสติปัญญา กล่าวถึงวิธีการสอนแต่ละบุคคลไว้อย่างชัดเจนและเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจน ด้วยดอกบัว ๔ เหล่า ดังนี้

#### ๑.๑ อุคมปฏิตัญญู ได้แก่ ผู้มีปัญญาฉลาด

เฉียบแหลม(abnormal)เพียงแค่มองห้วงซึ้งขึ้นแสดงก็สามารถรู้และเข้าใจได้ทันทีเปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่เหนือน้ำรอคอยแสงอาทิตย์พออาทิตย์ฉายแสง ก็เบ่งบานได้ทันที

#### ๑.๒ วิปจิตัญญู ได้แก่ ผู้มีปัญญาอยู่ในระดับ

ปานกลาง (normal) ต้องอธิบาย ขยายความแห่งข้อนั้นๆแล้วจึงจะสามารถรู้และเข้าใจได้เปรียบเหมือนดอกบัวที่อยู่เสมอผิวน้ำจะบานในพริบตา

#### ๑.๓ เนยยะ ได้แก่ ผู้ที่พอจะแนะนำได้

(borderline) คือพอจะฝึกสอนอบรมให้รู้และเข้าใจได้อยู่และจะต้องยกตัวอย่างประกอบให้ชัดเจนเปรียบเหมือนดอกบัวที่ยังโผล่ไม่พ้นน้ำ ซึ่งจักบานในวันต่อไป

#### ๑.๔ ปทปรมะ ได้แก่ ผู้ด้อยปัญญา (mentally

defective) สอนให้รู้ได้แต่เพียงพบคือ พยานุชนหรือถ้อยคำ แต่ไม่อาจเข้าใจความหมายได้เปรียบเหมือนดอกบัวที่ยังจมอยู่ในน้ำ โคลนตม ซึ่งย่อมเป็นภิกษาแห่งปลาและเต่า



ภาพที่ ๓๔ แสดงธรรมแก่ชาวโลกด้วย  
ดอกบัว ๔ เหล่า

ที่มา: www.watbm.com





## ๒. สอนโดยคำนึงถึงเนื้อหาที่สอน เช่น

๒.๑ สอนจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก โดยเรียงลำดับเนื้อหาให้เข้าใจอย่างชัดเจนตามลำดับ เช่น การสอนอริยสัจ ๔ คือ (๑) ทุกข์ (๒) เหตุแห่งทุกข์ (๓) ความดับทุกข์ (๔) หนทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

๒.๒ สอนด้วยวิธีการปฏิบัติ เช่น สอนวิธีการปฏิบัติสมณะวิปัสสนากัมมัฏฐานสอนวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ เป็นต้น

๒.๓ สอนให้มีเหตุผล ไม่เชื่อง่าย เช่น หลักการสอนในกาลามสูตร ๑๐ ประการ หรือสอนให้เข้าใจถึงกฎธรรมชาติที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย เช่น อิทัปปัจจยตา หรือไตรลักษณ์

๒.๔ สอนให้รู้ให้เข้าใจถึงองค์ประกอบของสิ่งมีชีวิต ในลักษณะองค์รวม (Holistic) เช่น หลักของจันท์ ๕ มนุษย์ประกอบด้วย นาม รูป (รูป+นาม)

๒.๕ สอนให้รู้จักประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในทางสายกลาง ไม่สุดโต่งในด้านใดด้านหนึ่ง เรียกว่า มัชฌิมปฏิปทา เช่น ปฏิบัติตามอริยมรรค ๘

## ๓. สอนโดยคำนึงถึงลักษณะการสอน เช่น

๓.๑ สอนโดยการยกตัวอย่างประกอบการสอน เช่น ยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ปางก่อนที่เรียกว่า ชาดก ประกอบการสอนให้เข้าใจง่ายขึ้น

๓.๒ สอนโดยการสร้างบรรยากาศในการสอน ให้ปลอดโปร่ง เพลิดเพลิน ไม่ต้องเครียด สอนเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ๆ ผู้ฟังจึงเข้าใจง่าย ๆ ผู้ฟังจึงเข้าใจง่าย

๓.๓ สอนได้ทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์นั้น ๆ เช่น สอนตามต้นไม้ สอนองค์ุมาร

๓.๔ สอนแบบรู้แจ้ง จนผู้ที่ได้สดับฟังสามารถบรรลุพระอรหันต์ได้ เช่น สอนนางกิสสาโคตรมี โดยให้สืบทอดพันธุ์ผักรากเพื่อเป็นส่วนประกอบของยาชุบชีวิตบุตร จนนางกิสสาโคตรมีบรรลุถึงสัจธรรมของความตาย เป็นต้น

๓.๕ สอนโดยใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล เหมาะสม เช่น สอนคนไม่ดีด้วย ความดี สอนคนโกรธด้วยความไม่โกรธ เป็นต้น

(ที่มา <http://mediacenter.mcu.ac.th/data/caipyo/m2/Unit2/unit2-1.php>)



## แบบฝึกหัดที่ ๔

### เรื่อง พุทธประวัติ

**คำชี้แจง** ให้นักเรียนเลือกข้อความที่อยู่ในกรอบ แล้วนำไปใส่หลังข้อความให้ถูกต้อง  
(ข้อละ ๑ คะแนน)

#### เรื่องการผจญมาร , เรื่องการตรัสรู้ เรื่องการสั่งสอน

๑. วิปจิตัญญ ได้แก่ ผู้มีปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง (normal) .....
๒. จอมมารที่ชื่อว่า สวักคี.....
๓. พระองค์ตรัสรู้เรียกว่า อริยสัจ (ความจริงอันประเสริฐ) ๔ ประการ.....
๔. พระองค์ได้ทรงระลึกถึงความดีที่ได้ทรงบำเพ็ญมา ที่เรียกว่า พระบารมี ๑๐ ประการ.....
๕. พระองค์ได้รับข้าว “มรุปายาส” จากนางสุชาดา.....
๖. วิธีการสอนแต่ละบุคคลไว้อย่างชัดเจนและเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจน ด้วยดอกบัว ๔ เหล่า  
.....
๗. พระองค์ได้ทรงลอยถาดในแม่น้ำ เนรัญชรา ทรงรับหย้าคา ๘ กำ จากนายโสถติยะมาปูลาดเป็น  
อาสนะ (ที่นั่ง) ณ โคนต้นโพธิ์.....
๘. สอนให้มีเหตุผล ไม่เชื่อง่าย เช่น หลักการสอนในกาลามสูตร ๑๐ ประการ.....
๙. พระองค์ต้องเผชิญกับกิเลสมารจากธิดามารทั้ง ๓ คือ นางราคา (มีลักษณะชั่ววอน) นางคันทา  
(มีลักษณะสาวพรานเสน่ห์) และนางอรดี (มีลักษณะสาวอารมณ์ร้อน).....
๑๐. อริยสัจ (ความจริงอันประเสริฐ) ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค  
.....





## สรุปท้ายเรื่อง

ภายหลังจากที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงจัดส่งสมณทูตเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนต่างๆ ทำให้พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปทั่ว และเจริญขึ้นในดินแดนต่างๆ ทั้งในประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น พม่า อินเดีย จีน มาเลเซีย สิงคโปร์ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่างๆ แม้จะมีปัญหาและอุปสรรคอันเนื่องมาจากสภาพความวุ่นวายทางการเมือง และภาวะสงครามเป็นส่วนใหญ่ แต่โดยทั่วไปประชาชนก็ยังมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่นจนยากที่คลอนแคลนได้ สำหรับประเทศไทยพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจนกลายเป็นเอกลักษณ์และมรดกทางสังคมสืบต่อเนื่องกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการพัฒนาบุคคล ชุมชน สังคม รวมถึงการจัดระเบียบสังคมให้บุคคลในสังคมอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

มารที่พระพุทธองค์ได้พบ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า เกิดขึ้นมาจากมารทั้ง ๔ ข้อแรก คือ กิเลสมาร ชันชมาร อภิสังขารมาร และเทวปุตตมาร แต่มารที่ทำหน้าที่เด่นที่สุด คือ กิเลสมารที่เกิดขึ้นในพระทัยของพระองค์ ซึ่งจะเป็นตัวขัดขวางมิให้พระองค์ตรัสรู้ได้ อันได้แก่ การต่อสู้ทางความคิดของพระองค์ระหว่างกิเลสกับธรรมะด้านหนึ่งมุ่งบรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระสิทธัตถะ ได้เสด็จอยู่ตามถ้ำพังทรงฝึกฝนอบรมจิตใจให้สงบ และในเช้ากลางเดือน ๖ ทรงรับข้าว “มรุปาษาณ” จากนางสุชาดา พระองค์ได้ทรงลอยถาดในแม่น้ำเนรัญชรา ทรงรับหญ้าคา ๘ กำทำเป็นอาสนะ (ที่นั่ง) ณ โคนต้นโพธิ์ แล้วทรงตั้งพระทัยแน่วแน่ว่า ถ้าไม่สำเร็จทางพ้นทุกข์จะไม่ยอมเสด็จลุกไปไหนถึงแม้เนื้อและเลือดจะเหือดแห้งก็ตาม สิ่งที่พระองค์ตรัสรู้เรียกว่า อริยสัจ (ความจริงอันประเสริฐ) ๔ ประการ

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า พระพุทธศาสนา จึงเป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับความจริงที่มีเหตุผลสมบูรณ์ถูกต้อง และสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติ และได้รับผลด้วยตนเอง







**คำชี้แจง** ๑. แบบทดสอบฉบับนี้มี ๑๐ ข้อ คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน ใช้เวลา ๑๐ นาที  
๒. ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ลงในช่อง ก, ข, ค, หรือ ง. ในข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. สาเหตุสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชาเสื่อมลง คืออะไร
  - ก. พระมหากษัตริย์ไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา
  - ข. ประชาชนขาดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา
  - ค. ลัทธิคอมมิวนิสต์ และนโยบายของเฮงสัมริน
  - ง. การเปลี่ยนแปลงการปกครองของกัมพูชา
๒. หลักฐานในข้อใดที่แสดงว่า พระพุทธศาสนานิคมหายานเคยเป็นที่นับถือกันอย่างแพร่หลายในประเทศอินโดนีเซีย
  - ก. กษัตริย์ราชวงศ์ไศเลนทร์ปกครองอาณาจักรศรีวิชัย
  - ข. พระโสมเถระมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา
  - ค. พระพิมพ์ดินดิบและรูปพระโพธิสัตว์
  - ง. การสร้างพระพุทธรูปศิลปะปาละ
๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสิงคโปร์มีหลากหลายวิธีการ ยกเว้นข้อใด
  - ก. การแปลคำราและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาต่างๆ
  - ข. จัดตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนา และโรงเรียนอบรมศาสนจารย์
  - ค. องค์กรยูวพุทธมีการอบรมและบรรยายเป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีนกลาง
  - ง. ผลิตพระพิมพ์ดินดิบ และเครื่องรางของขลัง และพระพุทธรูปพระโพธิสัตว์
๔. ปัจจุบันประเทศเพื่อนบ้านของไทยในข้อใดยังนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติทุกประเทศ
  - ก. พม่า ลาว มาเลเซีย



ข. มาเลเซีย พม่า สิงคโปร์

ค. อินโดนีเซีย ลาว พม่า

ง. พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม สิงคโปร์

๕. ข้อใดแสดงถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ส่งผลในด้านศิลปะ

ก. พิธีลอยกระทง

ข. ประเพณีสงกรานต์

ค. สวดมนต์เป็นภาษาบาลี

ง. จิตรกรรมฝาผนังในวัดโพธิ์

๖. เพราะเหตุใด พระพุทธเจ้าทรงตั้งพระทัยมั่นคงว่าจะต้องสอนปัญจวัคคีย์ หลังจากตรัสรู้แล้ว

ก. ปัญจวัคคีย์สามารถบรรลุพระอรหันต์ได้เร็ว

ข. ช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่างๆ

ค. ปัญจวัคคีย์เคยรับใช้เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียร

ง. ต้องการให้ปัญจวัคคีย์เป็นสักขีพยานแห่งการตรัสรู้ของพระองค์

๗. เหตุการณ์ในพุทธประวัติตอนผจญมารนั้น ภาษาธรรม คำว่า “มาร” หมายถึงอะไร

ก. ศัตรู ข. กิเลส

ค. ตัณหา ง. ความเชื่อ

๘. หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในข้อใด ที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ

ก. เมตตาโมกขกรรม ข. สาราณียธรรม

ค. สังคหวัตถุ ๔ ง. อธิปไตย ๓

๙. เหตุการณ์ก่อนพระพุทธเจ้าตรัสรู้ ข้อใดถูกต้อง

ก. ทรงรับหญ้าकुสะจากนางสุชาดา

ข. ทรงรับข้าวมธุปายาสจากนายโศตติยะ

ค. พระองค์เสด็จข้ามแม่น้ำเนรัญชราไปทางฝั่งตะวันออก

ง. ประทับนั่งขัดสมาธิ ณ โคนต้นโพธิ์ ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก

๑๐. การที่ชาวไทยมีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ในเรื่องการบวช แต่งงาน ทำบุญอายุ พิธีศพ แสดงถึงพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อเรื่องใด

ก. ความเป็นสิริมงคล

ข. วงจรชีวิตของบุคคล

ค. ความเชื่อของชาวพุทธ

ง. การพัฒนาทางวัตถุคู่กับจิตใจ



## บรรณานุกรม

การศาสนา, กรม. ศาสนพิธี สำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.

ฝ่ายวิชาการบริษัทสำนักพิมพ์ประสานมิตร(ปสม)จำกัด. แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประสานมิตร(ปสม) จำกัด, ๒๕๕๕.

วิชาการ, กรม. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ, ๒๕๔๕.

วิทยุวิเทศวิทยุและเสฐียรพงษ์ วรรณปก. หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส ๐๑๑๐

พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ (ม.๒). พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๓.

อมร โสภณวิเศษจูงส์ และกวี อิศริวรรณ. หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส ๐๑๑๐

พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๔.

สืบค้นจากเว็บไซต์ [http:// www.amber.co.th](http://www.amber.co.th) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ <http://mediacenter.mcu.ac.th/data/caipyo/m2/Unit2/unit2-1.php>

เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ <http://www.dhammathai.org/thailand/missionary/indonesia.php>

เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ <http://www.oceansmile.com> เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ <http://www.skyscanner.co.th> เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ [http://www.thaidhammajak.com/webboard/detail.php?question\\_id=12323](http://www.thaidhammajak.com/webboard/detail.php?question_id=12323)

เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ [www.oknation.net](http://www.oknation.net) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ [www.board.postjung.com](http://www.board.postjung.com) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ [www.consumerthai.org](http://www.consumerthai.org) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ [www.dou.us](http://www.dou.us) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ [www.pitchayapa2014.blogspot.com](http://www.pitchayapa2014.blogspot.com) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ [www.sangkhaospital.com](http://www.sangkhaospital.com) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.

สืบค้นจากเว็บไซต์ [www.watbm.com](http://www.watbm.com) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖.







เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน  
หน่วยที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา  
เล่มที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา



ข้อที่	เฉลยข้อสอบ
๑	ก
๒	ก
๓	ค
๔	ค
๕	ก
๖	ง
๗	ง
๘	ค
๙	ง
๑๐	ค



## เฉลยแบบฝึกหัดที่ ๑

เรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและ  
การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

**คำชี้แจง** ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้องและทำเครื่องหมาย ✕ หน้าข้อความที่ผิด  
(ข้อละ ๑ คะแนน)

- ... ✕ ....๑. พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงจัดส่งสมณทูต จำนวน ๑๐ สาย เดินทาง  
ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังประเทศต่างๆ
- ... ✓ ....๒. พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศลาวสมัยอาณาจักรหนองแส ราวๆ  
พุทธศตวรรษที่ ๗
- ... ✓ ....๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเวียดนามตั้งแต่สมัยใด  
ยังไม่ชัดเจนนัก
- ... ✕ ....๔. เจ้าฟ้าจ๋ม ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากทรงโปรดฯให้สร้างวัด  
ชื่อวัดมิโซน
- ... ✓ ....๕. พระเจ้ามินดง พระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์การทำสังคายนาพระไตรปิฎกที่พม่า  
ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๑ – ๒๔๑๔ ณ เมืองมัณฑเลย์
- ... ✓ ....๖. รัฐบาลได้ออกกฎหมายรับรองให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ  
ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔
- ... ✓ ....๗. ชาวอาณาจักรล้านช้างยังนับถือลัทธิผีสงเทวดาอยู่พระนางจิงกราบทูล  
ให้เจ้าฟ้าจ๋มแต่งคณะทูตไปทูลขอพระสงฆ์จากพระเจ้าศรีจุลราช
- ... ✕ ....๘. พระธาตุอินทร์แขวน ประดิษฐานในประเทศเวียดนาม
- ... ✓ ....๙. มหาเจดีย์ชเวดากอง ประดิษฐานในประเทศสหภาพพม่า
- ... ✓ ....๑๐. พระธาตุเวียงจันทน์ ประดิษฐานในประเทศลาว





## เฉลยแบบฝึกหัดที่ ๒

เรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและ  
การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

**คำชี้แจง** ให้นักเรียนนำคำตอบในกล่องข้อความต่อไปนี้ลงไปตอบคำถามให้ถูกต้อง (ข้อละ ๒ คะแนน)

ประเทศกัมพูชา , ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย  
ประเทศมาเลเซีย , ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์

๑. เป็นประเทศนับถือศาสนาอิสลาม แต่อดีตเคยมีพระพุทธศาสนาแบบมหายานเข้ามา  
ประดิษฐานอยู่ ..... **ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย** .....
๒. นับถือศาสนาพราหมณ์และฮินดู และมานับถือพระพุทธศาสนาที่หลัง  
..... **ประเทศกัมพูชา** .....
๓. อิทธิพลของอาณาจักรศรีวิชัยพระพุทธศาสนานิกายมหายานจึงได้แผ่ขยายเข้ามาสู่อาณาจักร  
บริเวณแหลมมลายู ..... **ประเทศมาเลเซีย** .....
๔. จัดตั้งโรงเรียนอบรมศาสนาจารย์ โรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาชื่อว่า มหาโพธิ์  
..... **ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์** .....
๕. พระพุทธศาสนาซึ่งเจริญรุ่งเรืองบนแหลมมลายูได้ถูกรุกรานอย่างหนักในรัชสมัยพระเจ้า  
ปรเมศวร ..... **ประเทศมาเลเซีย** .....





**คำชี้แจง** ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (ข้อละ ๑ คะแนน)

๑. สารานุกรมธรรม หมายถึง ..... ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง .....
๒. สังคหวัตถุ ๔ แปลว่า ..... เครื่องยึดเหนี่ยว มีความหมายว่า คุณธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นไว้ได้ .....
๓. วัดเป็นศูนย์กลางของสังคมไทย ทางด้านใดบ้าง ..... การศึกษา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม การสังคมสงเคราะห์ .....
๔. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ได้สถาปนากรุงสุโขทัยและรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเมื่อใด ..... ครั้นราว พ.ศ. ๑๘๓๖ .....
๕. พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิก่อน พ.ศ.ใด ..... พ.ศ. ๕๐๐ .....
๖. ความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่ไม่เหมือนกับชาติอื่นๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เด่นได้แก่
  ๑. รักความเป็นอิสระ ชาวไทยเป็นชาติที่รักความเป็นอิสระ ไม่ยอมและทนไม่ได้ที่จะอยู่ใต้อำนาจบังคับของใคร .....
  ๒. ความมีน้ำใจไมตรี ความมีน้ำใจเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของคนไทย เป็นไมตรีจิตอย่างสากล .....
๗. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยไว้ว่า ..... วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอยู่อย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนา ชีวแพทยศาสตร์อยู่ในแนวความคิด จิตใจ .....
๘. ในนักเรียนยกตัวอย่าง วงจรชีวิตของบุคคล ที่มีความเกี่ยวข้องกับ คติในพระพุทธศาสนา ..... ตั้งชื่อ โภชนาไฟบวช แต่งงาน ทำบุญอายุ พิธีศพ เป็นต้น .....
๙. สมานัตตตา แปลว่า ..... ความเป็นคนมีตนเสมอ .....
๑๐. ทาน แปลว่า การให้ หมายถึง การแบ่งให้ เกลี้ยให้ บั่นให้ เพื่อแสดงอหยาตย์ไมตรี ผูกสามัคคีกันไว้ .....



## เฉลยแบบฝึกหัดที่ ๔

### เรื่อง พุทธประวัติ

**คำชี้แจง** ให้นักเรียนเลือกข้อความที่อยู่ในกรอบ แล้วนำไปใส่หลังข้อความให้ถูกต้อง  
(ข้อละ ๑ คะแนน)

เรื่องการผจญมาร , เรื่องการตรัสรู้  
เรื่องการสั่งสอน

๑. วิปจิตัญญ ได้แก่ ผู้มีปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง (normal) ..... **การสั่งสอน** .....
๒. จอมมารที่ชื่อว่า สวคคิ ..... **การผจญมาร** .....
๓. พระองค์ตรัสรู้เรียกว่า อริยสัจ (ความจริงอันประเสริฐ) ๔ ประการ ..... **การตรัสรู้** .....
๔. พระองค์ได้ทรงระลึกถึงความดีที่ได้ทรงบำเพ็ญมา ที่เรียกว่า พระบารมี ๑๐ ประการ **การผจญมาร** .....
๕. พระองค์ได้รับข่าว “มรุตยาสา” จากนางสุชาดา ..... **การตรัสรู้** .....
๖. วิธีการสอนแต่ละบุคคลไว้อย่างชัดเจนและเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจน ด้วยดอกบัว ๔ เหล่า  
..... **การสั่งสอน** .....
๗. พระองค์ได้ทรงลอยถาดในแม่น้ำ เนรัญชรา ทรงรับหย้าคา ๘ กำ จากนายโสตถิยะมาปลูตาดเป็น  
อาสนะ (ที่นั่ง) ณ โคนต้นโพธิ์ ..... **การตรัสรู้** .....
๘. สอนให้มีเหตุผล ไม่เชื่อง่าย เช่น หลักการสอนในกาลามสูตร ๑๐ ประการ ..... **การสั่งสอน** .....
๙. พระองค์ต้องเผชิญกับกิเลสมารจากธิดามารทั้ง ๓ คือ นางราคา (มีลักษณะชั่วขวน) นางคันทา  
(มีลักษณะสาวพราวเสน่ห์) และนางอรดี (มีลักษณะสาวอารมณ์ร้อน) ..... **การผจญมาร** .....
๑๐. อริยสัจ (ความจริงอันประเสริฐ) ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ..... **การตรัสรู้** .....







ข้อที่	เฉลยข้อสอบ
๑	ก
๒	ก
๓	ก
๔	ก
๕	ก
๖	ก
๗	ก
๘	ง
๙	ง
๑๐	ง



## กระดาษคำตอบ

หน่วยที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา  
 เล่มที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ชื่อ - สกุล.....ชั้น ม...../.....เลขที่.....

คำชี้แจง ๑. ข้อสอบมีทั้งหมด ๑๐ ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ ๔ ตัวเลือก (ข้อละ ๑ คะแนน)

๒. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ☒ ลงในกระดาษคำตอบ

## แบบทดสอบก่อนเรียน

ข้อ	คำตอบ				คะแนน
	ก	ข	ค	ง	
๑					
๒					
๓					
๔					
๕					
๖					
๗					
๘					
๙					
๑๐					

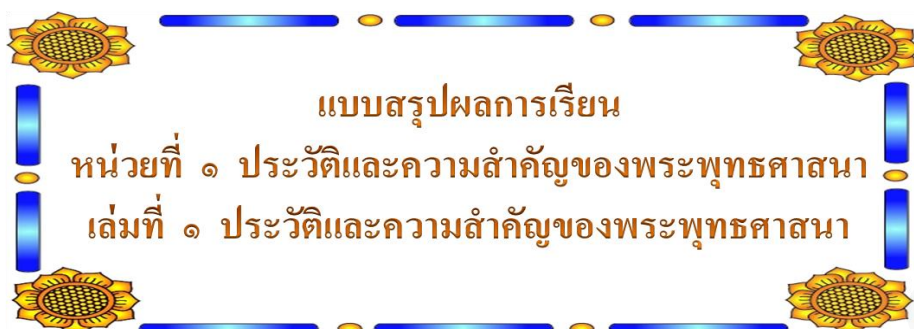
รวมคะแนนที่ได้.....คะแนน

## แบบทดสอบหลังเรียน

ข้อ	คำตอบ				คะแนน
	ก	ข	ค	ง	
๑					
๒					
๓					
๔					
๕					
๖					
๗					
๘					
๙					
๑๐					

รวมคะแนนที่ได้.....คะแนน





ชื่อ - สกุล.....ชั้น ม...../.....เลขที่.....

คะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน

ข้อ	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	รวม
คะแนน											

คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน

ข้อ	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	รวม
คะแนน											

เกณฑ์การผ่าน

แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน มี ๑๐ ข้อ คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน

คะแนน ๑ - ๓ ระดับคุณภาพ ควรปรับปรุง

คะแนน ๔ - ๕ ระดับคุณภาพ ปานกลาง

คะแนน ๖ - ๗ ระดับคุณภาพ ดี

คะแนน ๘ - ๑๐ ระดับคุณภาพ ดีมาก

สรุปผลการทำแบบฝึกปฏิบัติที่ ๑ - ๔

ประเมินผล	แบบฝึกปฏิบัติ ที่ ๑	แบบฝึกปฏิบัติ ที่ ๒	แบบฝึกปฏิบัติ ที่ ๓	แบบฝึกปฏิบัติ ที่ ๔	แบบทดสอบ ก่อนเรียน	แบบทดสอบ หลังเรียน	รวม	ผลการ พัฒนา	หมายเหตุ
คะแนนเต็ม	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๕๐		
คะแนนที่ได้									





# หน่วยที่ ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

